

Literatūra

RAŠTIJA
MENAS
MOKSLAS

NR. 332

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XII METAI

K. B. KRAUČIŪNAS

(Tęsinys)

Aš visiškai sutinku, kad žmogui reikia rūpintis gyvenimu, bet jeigu žmogus sveikas linksmas, tai kad ir mažai valges — senatvei atėjus gali dar šokti ir dainuoti... O daug būna tokių, kurie turtuose paskendę, bet rūpesčio apsėsti, kad to viso neprarastų. Ir tuokart tas būna tiek pat nelaimingas, kaip ir vargšas. Daug tokių pasikalbėjimų būdavo, bet niekad negalėdavau įtikinti, kad žmogus gali būti užganėdintas, tuomi ką turi. Bet ji visą kartę nuversdavo man, kad mes neturim to, ko kiti turi...

7. GALI PRALOBTI, TIK NEVOGTI

Aš atsimenu, kaip žmogus mokėjo pasidaryti pinigų ir tapti turtingu ir garbingu žmogumi. Atsimenu jį iš jaunystės dienų; jis buvo taip pat neturtingų tėvų vaikas, kaip ir aš. Jis buvo "andanarčio" vaikas, bet vis stengėsi pakilti ir būti didesniu, turėti lengvesnį darbą. Vienu tarpu mes susitikome viename nugyventame dvarelyje. Aš buvau siuvėjas, o jis prižiūrėdavo arklių porą ir būdavo už vežėją pas tuos ponus. (Pas mus vadindavosi furmonas). Aš, būdavo, ir juokauju iš jo, kad mano draugas daug didesnis ne tik už mane, bet ir už ponus. Mat, kai jis važiuoja su ponais, tai jis sėdi augštai ant pasostės važniaudamas arklius, o ponai žemai būdoje. Tai štai kad nori "andanarčio" vaikas augštesnis už ponus. Po kiek laiko mes vėl susitikome Velžių kaime. Aš siuvau tame kaime, o jis taip pat buvo vežėju pas "žemski načelnik". Kažin kodėl to viršininko kaimas nekėsdavo, ar kad jis rusas ar šiaip niekai žmogus buvo.

Man ten dirbant jauni berniukai sako: reikia jį pabauginti. Jis yra išvažiavęs ir, kai grįš, tai iš sodo paleisim jam keletą pagalių į karietą. Bet aš sakau: kas bus gero iš to, dar numūši mano gerą draugą nuo pasostės. Bet visviena jie įvykdė savo sumanymą. Ir pravažiuojant prietamsoje jie paleido ant syk kokias tris lazdas ir gerokai plumptelėjo į karietą ir arkliai pašoko bėgti. Aš mačiau, kad mano draugas kad kiek būtų nukritęs po ratais. Tai tau ir revoliucionieriai, bet jie nebuvo revoliucionieriai, jie jau tuo laiku buvo partizanai, ir taikėsi, kaip kam galvą pramušti...

Po kiek laiko mes vėl atsiradome Amerikoje. Jis čionai nenorėjo sunkiai dirbti, bet tuojaus į biznį. Jis atsidarė valgyklą ir pataikė gerame laike, kada J. V. uždradė degtinę ir alų ir kitus svaiginančius gėrimus. O mano draugas kaip tik gerai mokėjo padaryti "samagonę". (Samagonei buvo labai tinkamas vardas. Tik užkaitei katilą ir "ona sama paidiot"). Tuo laiku būdavo sunku gauti geros degtinės stiklėlį, ne bent iš daktaro gautum receptą. O mano draugas darydavo namie vaisius tiems, kurie serga be alkoholio. Mano draugas, kaippo buvęs važnyčia, išmoko vairuoti automobilį, ir pradėjo verstis degtine. Savo valgykloje jis imdavo: už du syk vartytos stiklėlį po 50 c. Kai pritrūkdavo naminės, tai gaudavo iš aptiekos baltojo, kuriuo ligoniams kupras mazgodavo, o jis parduodavo ligoniams plauti iš vidaus alkoholiu. Jis tą patį gerą "štofą" parduodavo ir išveždavo kitiems, kurie tuo pačiu vėrsdavosi ir nuodydavo žmones.

Savo valgykloje maistą jis nekokį turėjo, nes tas jam nesvarbu, ir iš to biznio nedarė. Pasirinkimų ant popierio prirašydavo labai daug, bet kaip paklausia tokio ar tokio valgio, tai atsakydavo, kad to valgio nebesama, o tik likę "porčiapo". Ir jį patį praminė Porčiapu. Ir taip buvo ilgą laiką be pamainos "Samagonas ir Porčiapas". Daug kartų jį buvo sugavęs vienas Grand Streeto policininkas, bet tik tam, kad pats gautų dovanai išgerti. Nesvarbu, kad keletas ir nusispardė nuo jo gero "štofo", bet tuomi jis padarė gero ir tiems, kurie laukė apdraudos premijų po jų mirties: Kuomet laukia, tai juo greičiau, tuo geriau, kaip sako priežodis. Taip tas ponas susitapęs apie 30,000 dol. "pelningu darbu", nuvažiavo į Lietuvą ir tapo garbingu Drobės dalininku. Jis buvo darbo užveizda. Po kiek laiko vėl mes susitikome Lietuvoje. Parvažiavęs į Lietuvą, aš aplankiau Drobės fabriką, ir jis man parodė, kaip jo indėlis veikia. Man su juo einant per fabriką, ne vienas darbininkas nepakėlė akių nuo savo darbo ir nematė, kokį didelį poną jis vedasi...

Gaila, kad negalėjau jam pasakyti, ką aš jaučiau savo

S
I
A
U
R
U
O
J
U

T
A
K
E
L
I
U

M. ŠILEIKIS — Ilustracija

širdyje, nes aš buvau mažesnis ponas už tuos, kurie stovėjo prie staklių. Aš norėjau pasikalbėti su tais, kurie dirba savo tėvynei naudingą darbą ir pelno sau duoną teisingu būdu. Tokiu pelnu ir ta garbe, kokią atsiekė mano draugas, aš — nesidžiaugčiau. Lietuvoje mes buvom kilę iš vargšų žmonių, taip pat ir pragyvenimą pelnėme juodu darbu, tačiau mano jaunystės draugas nuėjo kitu keliu. Amerika, mat, yra demokratiška šalis. Visiems čia yra proga pralobti arba ir vogti, kad tik nepagauna. Bet kai pagauna, tai tokį kvailį kiša į instituciją: Tepasimokina, kaip vogti! Taip mano draugas turėjo progos pasidaryti turtingu ir likti garbingu, bet negarbingai užbaigė savo gyvenimą. Gal būt už kankinimą kitų, pats mirė kankiniu. Nežinia ar teisingos žinios, kad jį kas nužudė ir jei tiesa, tai jis, kaip kankinys, be abejo atsidūrė danguje...

Dabar vienas sugalvojo apie jį tokį anekdotą: Kai jis pateko į dangų, tai vietoje automobilio jis gavo danguje sparnus ir nemokėdamas gerai skristi, susidūrė su tuo pačiu policijantu, su kuriuo turėjo reikalą, gyvendamas žemėje. Policijantas ant jo labai supykė ir ėmė šaukti: "Kam tau sparnai?! Juk nebegrįši atgal į Brooklyną moonšainio varyti". (Panašus anekdotas yra Mark Twain knygoje: kaip kapitonas pateko į dangų)...

8. DARBAI IR NUOPELNAI

Vaidinant "Kaminkrėtį ir Malūnininką", Piklys sakydavo Gratai: "Jei aš norėčiau išdėstyti visus tavo blogus darbus, tai ne ant jaučio odos nesutiltų".

Taip ir aš. Jei man reikėtų suminėti, kiek dirbau dovanai ir kiek gavau pelno, tai reikėtų dvigubai didesnę knygą parašyti. Būdamas senesnių laikų pirmieji dainininkas ir vaidintojas, daug dainuodavau dovanai primant atvykusius svečius iš Lietuvos ir juos išlydint. Visuomenė surengdavo jiems banketus ir surinkdavo gerą sumą dolerių jiems grįžti namo. Mano jie nedaug teišsiveždavo, nes aš jų daug neturėjau, bet mano nuėjimas į banketą man atseidavo nemažiau kaip penkinę. Mat, eidamas į banketą jiems padainuoti, turėdavau nusivesti ir savo žmoną. Jei kartais nenusivesdavau ir nueidavau vienas, tai tuojaus moterys apspitusios pradėdavo barti, kam ją vieną palieku namie. Aš ją nepalikdavau vieną, ji likdavo su vaikais. Kol dar buvau jaunesnis, tai už dalyvavimą banketo programoje gaudavau vadinamą "free lunch". Senstant, kai atsirado jaunesnių ir geresnių dainininkų, aš jau pats turėdavau užsimokėti už vakarienę ir dar padainuoti, palinksminti publiką. Daug kartų įtraukdavo mano pavardę į programos dalyvių tarpą tam, kad pobūvio rengėjai sutrauktų daugiau svečių. Jei kartais nedainuodavau užsimokėjęs už įėjimą į banketą, tai po vakarienės apstodavo mane ir klausdavo: "Kodėl nedainavai? aš tik tavęs atėjau pasiklausyti".

Kaipo dainininkas, visada sėdėdavau už stalo su garbingais svečiais vaizbininkais. Patarnautojams jie duodavo už "Toothpick" po dolerį, ir aš, kaip garsus dainininkas, neatsilikdavau nuo jų. O tuo tarpu namje žmona

(Tęsinys 2-me pusl.)

ir vaikai jau būdavo įsiskolinę krautuvininkui už maistą apie 20 dol. Vaidinau visokioms draugijoms, jų tarpe "gyvo ir negyvo rožančiaus" draugijoms. Po trijų mėnesių vargo surepetavęs veiklą, po vaidinimo gaudavau vakariene. Ir lyg kad tyčią, gaudavau to, ko namie negalėdavau valgyti. Daugiausiai gaudavau "Salames" sumuštinį ir alaus bonkelę. Tokios dešros prisivalgius, visą savaitę išstovėdavo skilvyje nesuvirškinta. Toks būdavo atlyginimas už padarytą naudingą darbą kokiai nors draugijai. Jie turėdavo gražaus pelno...

Po keleto mano tokio veikimo metų, dainavimo ir vaidinimo visokioms draugijoms ir chorams, kurios priklausė kokiai vienai srovei, pasijutau, ne tik aš, bet ir kiti dainininkai, kad mes esame pakrikę ir kad meninia-me darbe mes nieko rimto nenuveiksime, tik papildysime draugijų turtą. Tuokart keletas mėgėjų aiškiai matė, kad reikia ko nors rimtesnio už paprastą būry dainuojantį jaunimą tik "iš ausies" liaudies daineles. Tuokart keletas įžymių veikėjų muzikos meno srityje kaip: Ks. Strumskis, Pijus Bukšnaitis, E. Aušriūtė, Jonas Butėnas, K. Kraučiuonas, J. Valentis, P. Markus, M. Sidabriūtė, M. Česnavičiūtė, K. Siaurusaitis, ir kiti pradėjo organizuoti "nepriklausomą" Meno ir muzikos mėgėjų draugiją. Tapo padaryta keletas steigiamųjų susirinkimų ir galop 1919 m. sausio 9 d. žodis tapo kūnu: susirinkę abiejų lyčių dainoriai — nutarė užmegzti pastovią draugiją, kuriai priėmė vardą "Operetės Draugija". Po to jie padarė sutartį, kurią kiekvienas narys turėjo pasirašyti ir vykdyti jos nutarimus. Taip pat sudėjo į choro kasą po 5 dol. užstato, kurie turėjo žūti, jei choristas be rimto reikalo neateis į repeticiją iš eilės du kartus. Tuo žygiu choras norėjo labiau susidrausminti ir pasidaryti sau kiek pelno. Be to choro vadovybė pažadėjo mokėti choristams tam tikrą "dividendą" iš tų pajamų, kurios susidarys iš koncertų ir vaidinimų per metus laiko. Tačiau didesnių operetėjų pastatymai pareikalavdavo tiek išlaidų, kad netik nebuvo iš ko mokėti "dividendų". Choristams, bet spektakliai prarydavo ir jų sudėtas užstato penkines...

Neatsižvelgiant į tai operetės choras gyvavo, ir jam gerai sekėsi. Per penkeris savo gyvavimo metus operetės draugija pastatė keletą muzikinių veikalų ir dramų. Greta to draugija suruošė didelį koncertą savo penkių metų jubiliejaus proga, kuris įvyko: "Brooklyn Academy of Music". (Muzikos salėje) 1924 metų vasario 24 d....

Po kiekvieno didesnio vaidinimo operetės choras turėdavo savo linksmą pobūvį choristams ir bendradarbiams rėmėjams. Viename tokiame pobūvyje, choras man leido pasinaudoti jo vardu ir susirengti sau vakarą, kurio pelnas liktų man. Jie sakė, kad Kraučiuonas už gautą pelną galėsias nuvažiuoti į Lietuvą arba galėsias lavinti savo balsą.

Tiesa, aš nesimokiau dainuoti, nes tais laikais nemačiau reikalo, kam aš tai turėčiau daryti. Aš dainavau natūrališkai ir per daug dainavimo įsilavinau ir pusėtinai pažinau muziką. Bet jei jau kiti mano, kad reikia lavinti balsą, tai aš sutikau ir štai kokį jiems daviau atsakymą: "Aš amerikonus, aš negalėsiu dainuoti nemokėdamas gerai jų kalbos, o iš lietuvių nesitikiu padaryti sau geresnį gyvenimą iš dainavimo. Ne bent senatvėje nuvykęs į Lietuvą galėčiau užsidirbti duoną giedodamas prie šventorėms vartelių. Žinau tikrai, kad Lietuvoje ubagų nėra lavintas balsais... Tuo būdu ir nesilavinau. Ir gerai padariau. Vėliau sužinojau, kad visi Lietuvos elgetos suklikti į prieglaudos namus ir jie daugiau negieda, bet meldžiasi Lukšmi mirties. Tad ir nesigailiu, kad nesilavinau, vis viena būčiau prakišęs. Amerikoje pasilikęs, gaučiau šiojią tokią senatvės pašalpą, esu sveikas ir linksmas, tai ir dabar dar lietuvių tarpe padainuoju, baigdamas 73 metus..."

Gavęs leidimą naudotis Operetės choro vardu, suruošiau sau pagerbimo vakarą. Suruošti vakarą niekas kitas nepadėjo: tik padėjo artimi bendradarbiai suvaidinti Prano Bajoro veiklą "Motina". Drama tapo suvaidinta 1927 metų vasario 6 d. Turėjau gabių vaidinimojus ir gerą pasisekimą. Programai surinkau nemažą skelbimų ir pusėtinai pinigų už įėjimą. Vaidinome vokiečių bažnytinėje salėje "Transfiguration Hall". Pelno liko 570 dol. Tai buvo nemažas man atlyginimas, ir galėjau važiuoti į Lietuvą, bet tuo pat metu susirgau ir turėjau eiti operuotis, ir pinigų mažai beliko. Po ligos dar tris mėnesius nedirbau ir nevaicinau. Dar negreitai galėjau atsigręžti, nes reikėjo auginti tris vaikus ir juos leisti mokyklon, o be to dar ir bedarbė užklupo. Reikėjo verstis kaip išmanai. Nuėjau agentauti "Vienybės" laikraščiu. Man buvo pasiūlyta surinkti daug keleivių ekskursijai į Lietuvą, ir už tai turėjau pats gauti nemokamai laivakortę į tėviškę, bet man pavyko surasti tik 5 keleivius. To buvo permaža, ir tais metais mano kelionė į Lietuvą

atkruto. Ji vyko tik 1929 m. Buvo taip: Vadovauti ekskursijai į Lietuvą buvo išrinktas vienas iš Vienybės bendrovės narių, Antanas Mikalauskas. Bet jis susirgo beveik prieš pat ekskursijai išvykstant. Tuo metu Ksaveras Strumskis, būdamas Vienybės direktorium, pasiūlė man vietoje Mikalausko vadovauti ekskursijai. Nors tuo laiku jau turėjau atsakingą darbą. Bet vis dėlto su džiaugsmu priėmiau pasiūlymą ir per savaitę laiko susiruošiau ir išvažiavau.

Prieš išvažiudamas į Lietuvą gegužės 12 dar turėjau dalyvauti su "Trubadūrų" kvartetu viename koncerte, kai buvome pakviesti į Amsterdam, N. Y. (Trubadūrų kvartetas buvo labai garsus ir gerai dainuodavo per kokią 10 metų laiko ir būdavo kviestas ir į kitus miestus dainuoti). Į Amsterdamą mus pakvietė vietiniai veikėjai J. Lukšis ir panelė Jukštaitė, kuri buvo Amerikoje gimusi, bet užauginta Lietuvoje ir dar neseniai buvo grįžusi į Ameriką. Tame pačiame koncerte dalyvavo ir Ona Katkauskaitė, kuri buvo dar naujokė dainavime. Koncertas gerai pavyko. Po koncerto mus pakvietė pas Jukštaitę vakarienės, kur turėjome malonų pobūvį. Įsikalbėjus, kad važiuoju į Lietuvą, Jukštaitė man palinkėjo laimingos kelionės ir būtinai prašė užėti pas josios tėvą, kuris turėjo kokią krautuvėlę Ančiškių miestelyje, netoli Ramygalos. Tas linksmas vakaras liko atmintyje ilgam laikui... Ilgai pasiliko mano atmintyje ir kitas vakaras prieš išvykstant į Lietuvą, kurį surengė išleistuvėms į Lietuvą mano mylimas choras Operetės draugija. Į tą vakarą susirinko nemažai mano scenos bendradarbių ir svečių. Vakarėliui vadovavo mano artimiausioji muzikinių veikalų scenos bendradarbė Marijona Strumskienė. Su ja dažnai tekdamo dainuoti duetus vaidinime, ir tuo mes buvome žvaigždės. Buvo pasakyta daug gražių kalbų ir padainuota išleistuvėms pritaikytų dainų. Vakarą praėjo labai linksmi.

Kitą rytą jau mes buvome New Yorko uoste. Į ekskursiją privažiavo keleivių ir jų palydovų iš visų Amerikos miestų. Susirinko labai daug ir Brooklyniečių išlydėti manęs ir kitų, keliaujančių į Lietuvą. Daug kas man įdavė pinigų nuvežti į Lietuvą giminėms. Kumštinkas Juozas Vinča, paprašė nuvežti pundelį drabužių jo tėvams. Nors jau turėjau ganėtinai vežimo, bet neatsisakiau todėl, kad gaučiau progos lankyti šiauliuose, pagaliau dar Marijona Strumskienė man dovanojo vyšnių dėžutę. Tokie mano atsiminimai prieš išvykstant į Lietuvą...

9. KELIONĖ Į LIETUVĄ

1929 m. gegužės 18 d. laivu "Lithuania" išplaukėme iš New Yorko uosto. Ekskursijos vadovai buvo šie: Dėdė Juozas Ambraziejus, Albinas Trečiokas, Jonas Sabonis iš Chicago ir K. B. Kraučiuonas — (atstovavo Vienybės laikraštį). Iš žymesnių lietuvių ekskursantų, plaukė: Daužvardis su žmona, vargonininkas Gudavičius, filmininkas K. Lukšis ir Visuomis. (Visuomis lankydamasis Amerikoje ir norėjo suorganizuoti naują tikėjimo sektą, bet nepavyko, ir grįžo į Lietuvą). Toje ekskursijoje buvo ir daug kitų įžymių žmonių, kuriuos sunku būtų suminėti. Viso su moterimis ir vaikais buvo 241 lietuvis keleivis...

Tais metais Amerikoje buvo draudžiama pardavinėti svaiginamuosius gėrimus. Tuo laiku ir iš lietuvių daug kas išmoko gaminti naminėlę ir, lauždami J. V. įstatymus, pralobo ir galėjo gražiai praleisti savo sunkiai uždirbtą turtą. (Sakau sunkiai uždirbtą, nes nebuvo lengvas darbas, reikėdavo bijoti, kad policija neužkluptų verdant, o kartais ir katilas sprogdavo ir netik nuostoliai degtinės, bet sudegdavo rakandai ir namai...).

Laiui, tereikėjo paplaukti nuo kranto 12 mylių, ir jau galėjai atsigavėti, — taip, kaip Velykų sulaukęs, galėjai paragauti švediško alaus, prancūziško konjako ir angliško "Scotch". Kai nutolo Amerikos krantas, jau galėjai matyti daug linksmučių, ir jau nebežinojai, kas siūbuoja, — žmonės ar laivas... Lietuvių ekskursijos vadai sudarė programą visai savaitei: Lukšys turėjo pademonstruoti savo filmus, Daužvardis pasakyti kalbą, Visuomis surengti paskaitą, muzikai Kraučiuonas ir Sabonis — padainuoti koncerte ir t. t. (Koncerto metu įsiprašė kokis lenkas padainuoti lietuvių koncerte, bet nežinia kodėl jis lietuviams nepatiko). Taip pat nutarė išleisti kasdieninių žinių biuletinį. Apskritai paėmus kelionę buvo įdomi. Teko susipažinti ant laivo su visais, ir visi grįžome namo, išskyrus mažus vaikus. Tik viena diena buvo lietinga ir kai kuriems teko pasirgti jūrų liga, po to vėl visi buvo linksmi ir nei nepajutome, kaip perplaukėme vandenyną ir gegužės 29 d. pasiekėm Kopenhagą. Mūsų laivas trumpam laikui buvo sustojęs Kopenhagoj ir kai kurie buvo išlipę iš laivo pasidairyti, ir daugumas keleivių svetimtaučių, pasiliko ten.

SIAURUOJU
TAKELIU

OMAHOS LIETUVIŲ ISTORIJA

Šimtui metų nuo Omahos įkūrimo paminėt to miesto lietuviai, pasitalkinę ten gyvenančių rašytoją ir žurnalistą Jeronimą Cicėną, išleido gražų leidinį, pavadintą "Omahos lietuviai".

"Lietuviškų kolonijų su parapijomis ir kultūrinėmis or-

ganizacijomis steigimas Amerikoje yra vienas iš svarbiausių istorinių tarpinių tiek išėjimų, tiek ir visai lietuvių tautai. Praslinkus penkiasdešimčiai metų ir pažvelgus į tą istorinį vyksmą iš ilgos laiko perspektyvos, kiekvienas su pagarba pripažįsta, kad pirmųjų lietuvių Amerikoje darbais neturi būti užmiršti".

Taip knygos "Omahos lietu-

viai" atsiradimą teisina leidėjai įžanginiame žodyje ir su šiomis mintimis belieka tik sutikti.

Jerónimo Cicėno sodria ir taisyklinga lietuvių kalba parašytą knygos tekstą puošia gausios, gerai techniškai atspausintos ir skoningai sugrupuotos iliustracijos. Knygos pabaigoje duodama Lietuvos ir Omahos lietuvių kolonijos pradžia.

istorijų santrauka anglų kalba. Parašai po iliustracijomis irgi duodami abiem kalbomis. Knyga išleista patraukliai ir daro tikrai malonų įspūdį.

Lauktina, kad omahiečių parvyzdžių pasektų ir kitos lietuviškos kolonijos. Panašių leidinių naudingumu, atrodo, niekam neturėtų kilti abejonių.

THE G-E VACUUM CLEANER
you never have to lift!

NOW AT A NEW

LOW PRICE

\$69⁹⁵

with
a complete
set of
attachments

1956 "Roll-Easy"
**VACUUM
CLEANER**

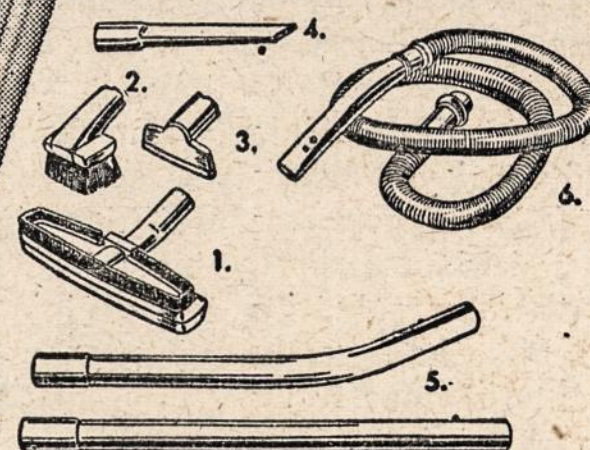
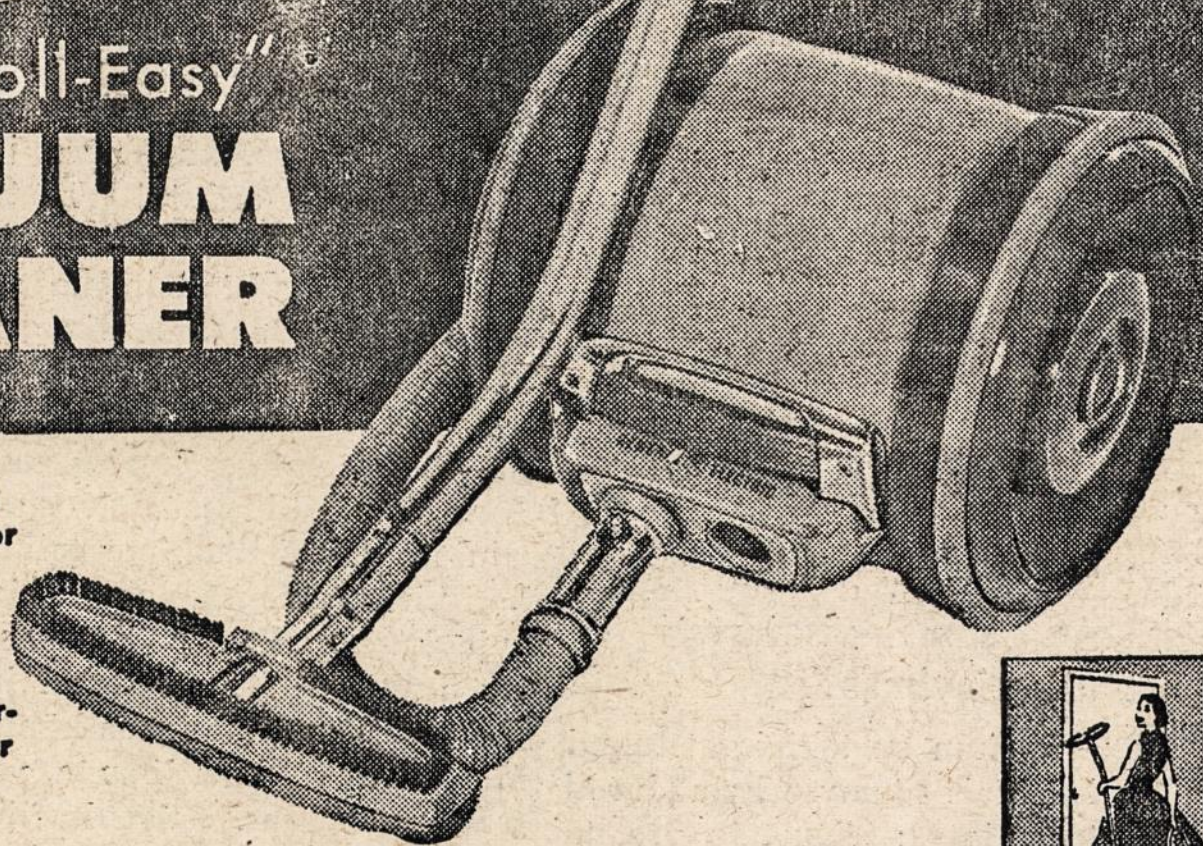
- Giant 12" wheels
- Powerful G-E motor
- Extra-large "Throw-Away" bag
- Quiet—no static
- Color-styled in turquoise and copper

Come in for a

FREE

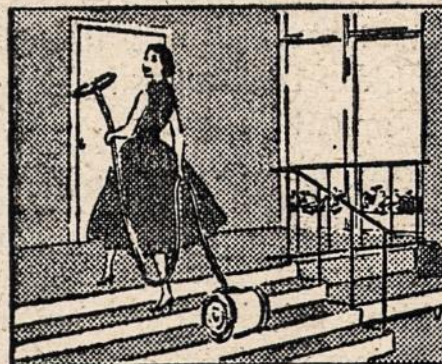
DEMONSTRATION!

EASY TERMS AVAILABLE!

1. Handy 2-in-1 rug and floor tool
2. Dusting tool
3. Upholstery tool
4. Crevice tool
5. Aluminum wands
6. Flexible hose

ROLLS ANYWHERE
EASILY—EVEN UP
AND DOWN STAIRS!

**ILLINOIS FURNITURE
and RADIO CO.**

1570 N. MILWAUKEE AVE.

HUMBOLDT 6-1600

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

VISATA IR MES

Šių laikų astronominis pasaulių vaizdas

“Prieš tave stovi tūkstantis metų tartum viena diena”. Niekur žmogus taip tiesioginiai nesupranta tų biblijos žodžių teisingumo, kaip žiūrėdamas į žvaigždėtą dangų. Tai vadinamieji “astronominiai skaičiai”, kuriais mes čia kiek pasinaudosime, kad galėtume sudaryti reikiamą mūsų pasaulių sutvarkymo apybraižos vaizdą.

Pasaulių erdvei matuoti vienetu turime naudoti šviesmetį. Šviesmetis yra atstumas, kurį per vienus metus nuskrieja šviesos spindulys, skrisdamas po 300,000 kilometrų į sekundę. Tai yra lygiai 9,5 bilijonai kilometrų.

Milžiniški atstumai

Pagal moderniškiausius apskaičiavimus, dabar turimais stebėjimo instrumentais erdvėje galima atpažinti 100 milijonų Paukščių Takų. Didžiausias pasaulyje teleskopas vamzdis, 5 metrų veidrodis (Mt. Palomar, Kalifornijoje), Hale Teleskopas siekia du milijardus šviesmečių. Tai yra du milijardai metų, kurių pareikalauja iš mūsų siekiamos ribos, kraštutinių pasaulių salų, atskrendanti šviesa, kad galėtų pasiekti Mount Palomar ir atsirasti kaip maža, šviesi dėmelė dangaus foto nuotraukoje, atliekamoje didžiausiu pasaulyje foto aparatu. Iš tikrųjų tuo įrengimu sistematiškai dangaus fotografavimai nedaromi. Penkių metrų veidrodis naudojamas tik ypatingų tyrinėjimų tikslams. Didžiulio dangaus atlaso sudarymui, kuriam dabar dirba amerikiečiai, fotografuodami visą dangų colis po colio, astronomų naudojamas vokiečių konstruktoriaus vardu pavadintas Didysis Schmidto teleskopas. Šitas instrumentas siekia erdvėje 600 milijonų šviesmečių atstumą. Jeigu šis darbas būtų atliekamas su du milijardus šviesmečių siekiančiu 5 metrų veidrodžiu, astronomai turėtų dirbti be pertraukos 10,000 metų, kol tokioje apimtyje galėtų būti fotografijose atvaizduotas universas.

Kas yra tie du milijardai šviesmečių? Šitas milžiniškas skaičius, kurio tiesioginiai negalima įsivaizduoti, pasako, kad šviesa, su 300,000 kilometrų per sekundę greičiu, reikalauja visų dviejų milijardų metų, kol nuo vienos kraštutinės pasaulių salos patenka ant veidrodžio! Palaukite. Jeigu ta šviesa savo kelionei reikalauja dviejų milijardų metų, tai reiškia, kad šitą pasaulių salą mes matome taip, kaip ji prieš du milijardus metų atrodė ir toje vietoje, kur tada ji stovėjo. Tik kitiems dviems milijardams metų praėjus, būsimų generacijų astronomai, šitas spiralines miglas galės matyti jų šiandieniniame stovyje ir vietose.

Įsivaizduokime, kad kur

nors visatoje, dviejų milijardų šviesmečių atstume, dabartine akimirka įvyko milžiniška katastrofa, kuri palietė visą pasaulių salą su joje tilpusiomis 50 milijardų saulių — ir visa tai liko be pėdsakų sunaikinta. Du milijardus sekančių metų mūsų astronomai apie tai nieko nežinotų! Du milijardus metų jie ramiai skaitytųsi su egzistavimu šito žvaigždyno, kurio jau seniai nebėra! Ir tik tada, kai praslinktų šitas milžiniškas laikotarpis, galėtų būti pastebėtas staigus žibėjusio žvaigždyno užgesimas. Tų laikų astronomai spręstų, kad prieš du milijardus metų, labai tolimoje senovėje, apie vidurį dvidešimtojo šimtmečio po Kristaus gimimo, eksplodavo ta tolima pasaulių sala. Bet ar jie taip tiksliai galės atspėti? Tikriausiai, nes iki to laiko bus surasti dar toliau siekiant instrumentai.

Toliau kyla klausimas, ar iš viso mes žinome, kas tuose tolimuosiuose pasauliuose vyksta šiandien arba dabar, ar jie dar egzistuoja? Anapus mūsų pasiekiamųjų ribų prasideda hipotezė. Mes stovime prieš didelę nežinią.

Paimkim paprastą palyginimą: mūsų kasdieninė žvaigždė saulė yra nuo mūsų 146 iki 151 milijonų kilometrų atstume. Saulės spindulys reikalauja 8 minučių ir 20 sekundžių, kad galėtų tą kelią perskristi. Jeigu mes per pietus lygiai 12 val. žiūrime į saulę — mus akina šviesa, kuri išskrido iš žėrinčio saulės rutulio 11 val. 51 min. 40 sekundžių. Jeigu saulė dabar eksploduotų, šitą įvykį mes galėtumėm pastebėti tik po 8 minučių ir 20 sekundžių.

Andromedo migla nuo mūsų atitolusi 1,700,000 šviesmečių. Taip, kaip mes ją matom šiandien, ji atrodė prieš 1,700,000 metų!

Ar galimas visatos užkariavimas?

Ryšium su tokiais atstumais ir laikais mummyse kyla dar kitos mintys: jeigu taip yra, tai žmogui niekuomet nepavyks erdvės laivais visatos užkariauti. Jeigu žmonės gabenančius raketinius laivus su laiku mes statysime, o tai greičiausiai ir įvyks, ta visatos kelionė iš anksto priskirtina “vietiniam susisiekimui”: ji galės vykti tik tarp mūsų artimųjų kaimynų, kosminiu mastu imant, mūsų mažutėje saulės sistemoje. Į mūsų pačių Paukščių Taką, jei ir užsinorėtumėm, mes negalėtumėm keliauti. Mūsų Paukščių Takas, kaip žinom, turi lygiai 100,000 šviesmečių skersmens išilgai ir 15,000 šviesmečių skersai. Jeigu erdvės laivas su šviesos greičiu (o greičiau jau nebėra, nes šviesos greitis yra nebeviršijamas mūsų prigimties) — norėtų vykti į Paukščių Tako vidurį, t.y. 50,000 šviesme-

čių, ta kelionė ten ir atgal užtruktų 100,000 metų. Pagaliau, jei galėtumėme pastatyti milžinišką erdvės laivą, taip sakant “Visatos Nojaus Arką”, kur tilptų visa tautos padermė su moterimis, vaikais ir maisto ištekliais neribotai amžinybei, tik tai tūkstantoji keliautojų generacija galėtų pasiekti savo tikslą, o antra tūkstantoji generacija sugrižtų atgal į žemę.

Taigi, juokinga kalbėti apie “visatos užkariavimą”. Jeigu mums ir pavyktų aukščiausioji technikos galimybė — laivai su šviesos greičiu, visvien mes ant visados liktume labai riboti ir tolimųjų dangaus kūnų niekuomet nesiekią keliautojai.

Kas yra erdvė?

Kaip minėjome, maždaug 100 milijonų Paukščių Takų mes matome dviejų milijardų šviesmečių rate aplink mūsų žemę. Ar tai yra visos pasaulių salos visatoje? Modernusis mokslas apie būtį ir prigimtį kosmoso — kosmologija, sako mums apie statistinius apskaičiavimus, kuriuos vykdo dangaus erdvių tyrinėtojai, ir kai kuriuos daleistinus sprendimus, kuriais norima nustatyti tikrąjį skaičių visoje visatoje esamų Paukščių Takų. Taip pat yra bandoma apskaičiuoti ir visatos diametrą, jos tūrį, svorį ir jos amžių. Kaip tat gali būti sužinoma?

Iš didžiojo anglų mokslininko Izaoko Newtono atradimų žinome, kad visi dangaus kūnai (kaip atomo, taip ir mūsų pasaulio sudėtinės dalys) atitinkamai jų masei aplink save turi išplitusį traukos arba gravitacijos lauką. Iš Einšteino teorijų žinome, kad nėra jokios pasaulio erdvės! Yra tik gravitacijos laukas, arba, aiškiau pasakius, milžiniška suma mažesnių ar didesnių gravitacijos laukų.

Aiškumo dėlei įsivaizduokime muilo putas, kurios susidaro iš tam tikro skaičiaus pūsliukų. Įsivaizduokime toliau, kad kiekvienos pūsliukės viduryje kabo dulkės grūdelis. Šitas dulkės grūdelis (perkelkim jį į visatą) yra dangaus kūnas. Šita pūsliukė, kuri jį supa, yra traukos laukas. Gravitacijos lauko didumas ir pajėgumas priklauso nuo dangaus kūno, kuris tą lauką aplink save sudaro. Pašalinkim muilą — nebebus putų. Pašalinkim dangaus kūnus, nebebus gravitacijos laukų. Be gravitacijos laukų — nebebus taip pat nė pasaulio erdvės.

Tuo atsakoma į dažnai keliamą klausimą: kas yra už pasaulio erdvės? Niekas ir dar daugiau negu nieko. Nėra jokios erdvės be masės ir jos “artimos įtakos” traukos laukų, kuriuos ji prieš save sudaro. Toks yra moderniškasis pasaulio vaizdas (vaizdas be erdvės), jei erdvę norima suprasti kaip žemėje matomą kambarį, kuriame kabo oro balionai.

4 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, SEPTEMBER 22, 1956

Euklido geometrijos nepakanka

Šitokiam pasaulio vaizdui suprast žmogaus vaizduotė darosi nebepajėgi. Tačiau matematiškai tai galima pilnai aprašyti, pasinaudojant ta pačia matematika, kurią turėjome išmokyti mokyklose. Paimkim vieną pavyzdį. Kaip mes visi mokėmės, klasikinė geometrija priklauso didžiojo graiko Euklido kūrybai. Paimkim čia jo vieną teoremą. Jis sakė, kad trikampio kampų sumą visuomet sudaro du statieji kampai, taigi du kartus 90 laipsnių = 180 laipsnių.

Albertas Einšteinas, kad savo garsiąją teoriją, dalį reliatyvumo teorijos galėtų sėkmingai parenti skaičiais, nuo šitos teoremos ir bendrai Euklido geometrijos atsisakė. Jis pamatė, kad toje iš traukos laukų susidedančioje pasaulio erdvėje su šita geometrija toliau nebebuvo kur eiti, todėl ėmėsi geometrijos, kurią tyrinėjo Goettingeno matematikas Bernhardas Riemannas (1826-1866 m.), Karlo Friedricho Gausso (1777-1855) mokinys. “Ne-euklidinė” geometriją sukūrė Gaussas, pasinaudodamas matematikų Lobatschewsky ir Bolyai atradimais. Riemannas tą “ne-euklidinę” geometriją tik toliau praplėtė. Šitas tolimesnis praplėtimas patarnavo Einšteinui vadovautis jo naujo pasaulio vaizdo apskaičiavimuose. Euklido sakinys apie trikampio kampų sumą visai tinka mūsų žemėje, saulės sistemoje ir dar Paukščių Take, tačiau, jei tą trikampį mes kreipsime toliau per milijonus šviesmečių, nuo vienos pasaulių salos prie kitos, tai pagal Euklido teoremą apskaičiuoti nebebus galima. Skirtumai yra maži, bet astronomijoje labai reikšmingi.

Trys erdvės supratimai

Modernioji kosmologija dabar turi tris geometrines galimybes pasaulio erdvės, kaip kūnų traukos laukų “visumos” sąvokai aiškinti. Pirmą: pasaulio erdvė gali būti pozityviai išlenkta, atitinkanti maždaug rutulio neturinčio ribų, bet yra apibrėžto didumo, paviršiui. Antra galimybė nurodoma neišlenkta lyguma, kurią būtų galima apskaičiuoti pagal Euklidą. Trečioje galimybėje kalbama apie negatyvų išlenkimą (balno paviršiaus). Prie pozityvaus išlenkimo trikampio kampų suma būtų didesnė, negu du kartus 90 laipsnių, prie negatyvaus išlenkimo — mažesnė.

Dėl daugelio priežasčių kosmologai linkę laikyti labiausiai priimtina pirmąją galimybę. Pagal tai pasaulio erdvė būtų savyje pozityviai išlenkta (išlenkimas gaunasi per įtakos jėgas) ir, būdama panaši rutulio paviršiui, neturėtų ribų, bet būtų apibrėžto didumo.

“Mūsų žemės rutulio paviršius yra suprastinas iš dviejų dimensijų (ilgumo ir platumo), o tai išvertus į trečiąją dimensiją gaunasi erdvė, kuri (Tęsinys 5 psl.)

atitinka maždaug ne-euklidinės pozityviai išlenktos erdvės modelį", aiškina Pasqual Jordan, vienas žymūs vokiečių kosmologas. "Čia gaunasi tas pats, ką kadaise žemėje patyrė Kolumbas: nei ribų, nei nesibaigiančių tolumų. Jeigu eisi tiesiai, vis pirmyn, tai grįši į tą patį išeities tašką".

Su ta trijų dimensijų erdve nesikeičiančio pozityvaus išlenkimo šių laikų pasaulio vaizdas yra toliau plečiamas. Mes turime prie to pridėti dar ketvirtą dimensiją — laiką.

Dabar mokslas kalba apie keturių dimensijų "erdvės-laiko-kontinuumą". Pavyzdžiui, jeigu bandytumėm maždaug nustatyti iš Europos į Ameriką skrendančio lėktuvo poziciją, privalėtumėm naudotis visom keturiom dimensijom, būtent: 1) geografiniu ilgiu — šiaurė-pietūs (pirmoji dimensija); 2) geografiniu pločiu — rytai-vakarai (antroji dimensija); 3) skridimo aukščiu — virš jūros paviršiaus (trečioji dimensija); 4) laiku (ketvirtoji dimensija).

Tas pats yra ir sudarant pasaulio erdvės apybraižas: trijų dimensijų — ilgumo, platumo ir aukštumo neužtenka; reikia ir ketvirtos dimensijos, būtent — laiko.

Kai Albertas Einšteinas, atvykęs į USA, buvo apstotas reporterių ir apipiltas klausimais: ką turi savyje ta jo garsi reliatyvumo teorija, mokslininkas nusijuokė ir trumpai drūtai atsakė: "Jeigu jūs šito atsakymo neimsit rimtai, tai galiu taip išsireikšti: pirmiau buvo tikima: jeigu būtų viskas iš pasaulio išimta, tai jame pasiliktų dar erdvė ir laikas. Šiandien mes tikime, jei šituos daiktus išimti, tai su jais kartu dings ir erdvė ir laikas".

Einšteinas buvo visai teisus. Tai buvo įrodyta tuojau po Pirmojo Pasaulinio karo — 1919 m. Einšteinas, darydamas savo reliatyvumo apskaičiavimus, įsitikino, kad ryšium su erdvės išlenkimu (kadangi erdvė susideda iš traukos laukų) ir šviesa turi skristi išlenktu keliu. Jis išaiškino, jog ir saulė savo traukos lauke turi šiek tiek iškreipti šviesos spindulius. Laikė saulės užtemimo 1919 m. tai buvo išbandyta. Ir tikrai: buvo pastebėta, kad nuo žvaigždžių ateinantieji šviesos spinduliai, kurie turėjo perskristi saulės traukos lauką, jame iš tiesaus kelio buvo iškreipti. Stebėtojai iš žemės, dėl to gravitacijos žvaigždžių šviesos nukrypimo laike saulės užtemimo, galėjo pamatyti žvaigždes, kurios labai arti stovi prie saulės ir normaliose aplinkybėse jų šviesa saulės spindulių būna nustelbiama. Tas žvaigždes mes galime matyti tik per saulės užtemimą. Tačiau astronomai matė ir žvaigždes, kurios už saulės stovi. Ir kodėl? Jie matė žvaigždes pačiame saulės tiesių spindulių gale. Iš žvaigždžių katalogų tyrinėtojai žinojo, jog tos žvaigždės ne ten turėjo būt,

kur jos buvo matomos. Tam galėjo tikt vienintelis išaiškinimas: šitų dangaus kūnų šviesa, eidama per erdvės gravitacijos išlenkimą, buvo iškreipta.

Einšteinas tikino, kad žvaigždžių nukrypimas dėl to erdvės išlenkimo sudaro 1,75 laipsnio sekundės, tačiau astronomai tvirtino, kad šitas nukrypimas sudaro 1,64 laipsnio sekundės. Ar Einšteinas buvo dėl to susinervinęs? Ar manė jis savo apskaičiavimuose turįs klaidą? Ne. Jis sausai atsakė: "Kai sekanti syki jie darys stebėjimus, tegu geriau fotografuoja; tada žvaigždės stovės savo vietose".

Einšteino pusėje buvo tiesa. Kai astronomai sekanti syki stengėsi galimai "geriau fotografuoti", jie įsitikino, kad žvaigždės tikrai stovi nukrypusios 1,75 laipsnio sekundės.

Einšteino 4 dimensijų pasaulio erdvė yra savyje pozityviai išlenkta. Ji yra be ribų, bet apibrėžto didumo. Todėl jos plotą galima kubiniais centimetrais išmatuoti.

Pagal šią teoriją galima sužinoti viso universo tūrį. Jis sudaro 10^{84} kubinius centimetrus. Tai yra vienas su 84 nuliais. Visa kosmoso masė skaičiuojama 10^{56} gramų, t.y. vienas su 56 nuliais užpakalyje.

Taip atrodo erdvė, kurioje telpa ir skrieja mūsų žemė saulės sistemoje, mūsų saulės sistema Paukščių Take, mūsų Paukščių Takas žvaigždžių rutulinių spiečių junginyje, mūsų dangiškojo laivyno junginys savo miglų lizde ir tas miglų lizdas, pagaliau, tarp 10,000 milijonų kitų pasaulių salų.

Spektro ypatybės

Kaip tos pasaulių salos skrieja? Ir šitas klausimas yra pagrįstas. Į šį klausimą atsakymą mums duoda fizika. Čia mes išeiname iš abstraktaus, vos "apčiuopiamo" į "suprantamesnį" įsivaizdavimą. Norime pakalbėti apie vieną svarbiausių astronomijos tyrinėjimo priemonių — spektro analizę.

Mes žinome, kad visi dangaus kūnai išspinduliuoja šviesą. Jeigu jie patys šviečia, tai mes juos vadiname saulėmis, jeigu ne — planetomis arba mėnuliais, kurie šviesą reflektuoja, "pasiskoline" ją iš kurios nors saulės. Kai šita šviesa pagaunama ir su specialiais įtaisais, spektroskopais, išdaloma, gaunama siaura, ilga spalvotų šviesų juosta, taip sakant, "vaivorykštė".

Kaip žinome, šviesa, kuri mums atrodo balta, tikrumoje yra visų spalvų mišinys. Kiekviena atskira spalva turi savo nuosavą, nuo kitų spalvų nepriklausomą bangavimų skaičių ir lūžimo ypatybes. Leidžiant šviesą per stiklo prizmę, ji lūžta ir išsiskiria spalvos, iš kurių ta balta šviesa susidaro; lūžta pagal atskiras lūžimo ypatybes į įvairius kraštus, kaip griūvanti statinė. Ne

kitaip darosi ir su saulės šviesa, kuri po lietaus susikoncentruoja milijarduose vandens lašelių. Tie vandens lašeliai veikia kaip prizmė ir išdalo "baltą" saulės šviesą į jos sudėtines dalis. Šita išdalytos šviesos juosta vadinama spektru. Mokslas, kuris užsiima tokių šviesos juostų aiškinimu, vadinasi spektro analizė.

Tą spektrą patyrinėję, vienoje spalvų juostos pabaigoje mes pamatysime truputį violetinio ruožo, kuris toliau keičiasi į mėlyną, žalią, geltoną, oranžinį ir kitame gale baigiasi raudonu. Violetinė yra spektre trumpiausiu bangų spalva, o raudona — ilgiausiu. Ant spalvų juostos, be to, dar pastebima be skaičiaus vertikalinių linijų. Tai yra garsiosios "Fraunhoferio linijos", ženklai, kuriais spektre save išduoda elementai, kurie šviesos šaltinyje randasi, jei jų šviesa ištirinama spektro analizės būdu. Taigi, mūsų astrofizikai gali užsiimti žvaigždžių chemija, nieko kito savo apčiuopiamame akiraty neturėdami, apart šviesos. Iš Fraunhoferio linijų galima išskaityti, kokie elementai ant dangaus kūno randasi, kokia ten vyrauja temperatūra ir koks spaudimas, taip pat, kokiame stovyje (šaltas, karštas, įkaitęs, ištiręs, dujų formoje) yra dangaus kūnas.

Dviejų spektrų analizė

Kai astronomai spektro analizės būdu ištyrė šviesą spiralinių miglų, tų pasaulių salų, kurių kiekviena susideda iš milijardų saulių, ir gautąjį spektrą palygino su šviesos juostele dirbtinai pagaminta laboratorijoje, jie pastebėjo skirtingus reiškinius. Kiekvienas elementas, taipgi ir kalciumas (Ca) spektre visuomet turi savo tvirtą tą pačią vietą, šiuo atveju spektro geltonojoje dalyje. Kada tyrinėtojai palygino Paukščių Tako spektrą su žemės palyginamuoju spektru, jie rado kalciumo linijas (jų yra dvi) stebėtinai nukrypusias spektro raudonosios dalies pusėn. Juo toliau į Paukščių Taką buvo gilinamasi, juo labiau tos linijos kryo spektro

raudonosios dalies link.

Tuos reiškinius kaip tik aiškino Edvinas Hubble iš Mount Wilsono observatorijos Kalifornijoje, žymus astronomas, miręs 1953 m. ir savo visą gyvenimą paskyręs spiralinių miglų tyrinėjimams. Jis tą savotišką Fraunhoferio linijų spektre "raudonąjį nukrypimą" vadino "Dopplerio Afektu".

Tai yra vienas fizinis reiškinys, kurį atrado austrų fizikas Doppleris (1842 m.), ir tą reiškinį kiekvienas iš mūsų yra tūkstančius kartų pergyvenęs. Kai mes stovim prie uždarytos geležinkelio pervažos ir artinasi traukinys su veikiančiu garo švilpuku, mes pastebime, kad garso tonas kaupiasi ir aukštesnis darosi traukiniui artėjant arba gileja, darosi storesnis traukiniui nuo mūsų tolstant.

Tai išaiškinama paprastai. Kol triūbijanti mašina artinasi — garsų tonas lieka tas pats, — garso bangavimai darosi trumpesni. Kai triūbijanti mašina tolst — įvyksta priešingai: garso bangavimai pasidaro ilgesni.

Tą patį gauname ir eksperimentuodami su šviesa. Šviesa yra panaši garsui, nes plečiasi bangavimais, nors už pastarąjį yra nepalyginamai greitesnė.

Jeigu tolimųjų spiralinių miglų spektre Fraunhoferio linijos šviesos juostoje nukrypusios prie ilgųjų bangų, t.y. prie raudonos spalvos — aiškino Edvinas Hubble, — tai mes galime Dopplerio Afekto pagalba spręsti, jog spiralniės miglos nuo mūsų tolinasi. Jeigu jos artėtų, tai būtų pakrypusios į mėlyną spalvą, t.y. prie trumpesnių bangų. Arba, jeigu jos stovėtų vietoje, tai jų linijos atitiktų mūsų žemės paly-

(Tęsinys 8-am pusl.)

Anglu Kalbos Pamokos

K. GINEITIS

6402 So. Fairfield Ave., Chicago 29
Telefonas: HEMlock 4-8037

(3-čias augštas, durys po kairei, arti 63-čios gatvės ir California Ave.).
Duoda prieš karą baigęs Čikagos universitetą.

1 dol. 25 ct. val. — privačios.

VERTIMAI - PILIETYBĖ - LAIŠKAI

• PADĖKIME ARTIMIESIEMS LIETUVOJE IR SIBIRE

Siunčiame į LIETUVĄ, SSSR ir visą Europą pilnai apmokėtus ir 100% apdraustus anglišku medžiagu, avalynės, maisto ir vaistų užsakymus iš Anglijos, Švedijos, Danijos ir t. t. Labai greitai įkainuojame vietoje ir tiesiog iš Čikagos pasiunčiame į Lietuvą siuntėjų pristatytus siuntinius. Mes nugalėjome didžiausias kliūtis greitumo ir pigumo atžvilgiais, todėl nesiduokite niekam suviliojami. Lietuviškas ir sąžiningas patarnavimas.

Palyginkite mūsų kainas su kitų panašių įstaigų kainomis:

No. 7 10 svarų cukraus 10 svarų k. taukų	\$18.06	No. 13 5 svarai cukraus 5 sv. kavos 4 sv. kokavos 5 sv. šokolado	\$39.56	Nr. 30 20 svarų pirmos rūšies kvietinių miltų.	\$14.66
No. 8 20 sv. cukraus	\$13.34	No. 22 900 gr. kavos 500 gr. šokolado 900 gr. sviesto 2000 gr. ryžių 1000 gr. bec. lašinių 2000 gr. taukų	\$29.61	Nr. 31 5 sv. kvietinių miltų 5 svarai cukraus 4 sv. 7 oz. taukų ir 5 svarai ryžių.	\$18.11
No. 9 20 svarų k. taukų	\$23.00	No. 11 10 svarų kavos 10 sv. cukraus	\$33.55	Nr. 34 100 Havana cigarų	\$38.19
No. 10 10 svarų ryžių 10 sv. cukraus	\$14.49				

PATRIA GIFT PARCEL CO.

3741 W. 26th Street,

Chicago 23, Ill.

TEL.: CRAWFORD 7-2126

Dirbame kasdien nuo 9 iki 6 val. vakaro.

5 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, SEPTEMBER 22, 1956

New Yorko naujieji gausingieji imigrantai

Virš pusės milijono portorikiečių. — Pigūs darbininkai. — Brangiai moka už butus. — Jų daugelį šelpia miestas. — Turi savo radiją, televiziją ir spaudą. — Pradedą reikštis visose srityse. — Mažai domisi politika. — Susirūpinusios didžiosios politinės partijos.

VLADAS BARČIAUSKAS

Viena gražesnių New Yorke vietų, — tai Hudson upės pakrantės. Tokios pakrantės yra tik toliau einant ar važiuojant iš miesto. Nuo pat Hudson upės žiočių iki 60-70 gatvių vis tos didžiulės pakraščiuose prieplaukos, sandėliai. Kartą sėdėjau gražesnė Hudson upės pakrantėje. Čia kelios eilės medelių, vaikams darželiai, suolai poilsiui. Prieina dvi pradžios mokyklos amžiaus mergaitės ir klausia, kuris laikas. Pasakiau joms. Tada viena mergaitė sako: girdi, štai tik ką klausėme laiko anos ponios, bet ji atrėžė: — „Važiuokite atgal, iš kur atvažiate“. Tos mergaitės — portorikietės, jų užkalbinta moteris — sena newyorkietė.

Čia Hudson upės pakrantėje, didžiuliuose mūruose gyvena senieji New Yorko gyventojai, bet už pusės bloko, už bloko, už dviejų, — jau portorikiečiai, kai kur gal ir čigonų kunigaikštis, kuris linksmiasi iki 3-4 val. ryto, o dieną miega. Jis miega ir tada, kada Riverside Drive, tuo turtuolių keliu, į Wallstrytį važiuoja milijonierius. Kai turtuolis skaičiuoja, galvoja, — čigonų princas miega.

Taip apie 70-80 gatvę jau prasideda didysis mišinys portorikiečių, negrų, kubiečių ir kitų. Tačiau šiandien portorikietį sutiksi kiekvienoj miesto daly.

Jų virš pusės milijono

Šiandien portorikiečių New Yorke daugiau, negu pačioje Portoriko (Puerto Rico) sostinėje San Juan. New Yorke šiuo metu skaičiuojama apie 550,000 portorikiečių, o Puerto Rico sostinėje San Juan jų yra tik apie 370,000. Pereitais metais į New Yorką įsispraudė 36,300 portorikiečių; 1954 m. jų atvažiavo tik 17,200, o 1953 metais net 55,20. Bendrai manoma, kad jų atvažiuoja apie 40,000 kas metai. Jie į čia dažnai atskrenda orlaiviais. Kiekvienas portorikietis gali pasukti į JAV-bes, nes pagal vadinamąjį Jones aktą, priimtą 1917 m., visi portorikiečiai yra pilnateisiai šios šalies piliečiai. Iki šiol portorikiečiai daugiausia traukė į New Yorką. Kada New Yorke jų yra virš pusės milijono, tai Chicagoje — tik keli tūkstančiai. Taip pat Philadelphiajį jie pradeda kurtis, — šiame mieste jų priskaitoma irgi keli tūkstančiai. Tačiau paskutiniu metu, kaip statistika rodo, portorikiečių susilaūkia ir kiti miestai: 30% atvykusių portorikiečių vyksta į kitus Amerikos miestus, daugiausia Chicago, Detroitą, San

Francisco, Bridgeport (Conn.) ir Rochester, N.Y. New Yorko mieste portorikiečiai sudaro pigią darbo jėgą. Jie dirba įmonėse, bet daugelis jų dirba restoranuose, viešbučiuose, namų sargais, ir atlieka kitus pigesnius darbus. Tačiau jie pradeda reikštis ir kitose srityse.

Jie brangiai moka už butus

Naujai atvykę portorikiečiai pirmausia apsigyvendavo Harlemo ispaniškoje dalyje. Didesnę Harlemo dalį užima negrai. Dabar portorikiečiai pradeda plisti visame mieste. Jie moka nepaprastai brangias nuomas. Pasak Charles Abrams, New Yorko valstybės priešdiskriminacinės komisijos pirmininką, portorikiečiai ir prasčiausioje miesto dalyje moka už kambarį tiek, kiek mokama už puikiausį kambarį Penktojoje avenue. Turėdami dideles šeimas ir uždirbdami mažai, portorikiečiai daugiau-

sia apsigyvena apgriuvusiose miesto dalyse. Tačiau ir jie prasigyvena ir pradeda įsikurti savuose namuose. Ir kur tik atsiranda vienas portorikietis, įsėka kiti. Tokioje apylinkėje namų kainos krinta. Tada jie diktuoja kainą tam, kuris nori parduoti.

Ir taip vienas po kito portorikiečiai New Yorke plinta. Štai viena maisto krautuvėlė ilgus metus priklausė lietuviams. Jie ją pardavė. Nupirko portorikiečiai. Netoli tos vietos žydėliai turėjo tokios pat rūšies krautuvę. Ir šią nupirko portorikiečiai. Manoma, kad neilgai trukus New Yorke gyvens milijonas portorikiečių.

Portorikiečių radijas, televizija, spauda

Jei pusė milijono lietuvių gy-

ventų New Yorke... Bet portorikiečiai kuklesni. Jie turi ketletą radijo programų, bet ne taip stipriai besilaikančių. Jie turi vieną dienraštį... Jo tiražas nedidelis, ir tą patį dienraštį, kiek žinoma, ne vieni portorikiečiai kontroliuoja. Didžiajame New Yorke ir apylinkėse, manoma, ispaniškai kalbančių, ispaniškos kilmės gyventojų yra apie 800,000 o jie turi tik du dienraščius, kurių vienas grynai portorikiečiams skirtas. Gali kai kas manyti, kad jie skaito angliškus laikraščius. Tikrenybėje ne. Jų daugumas nekalba kitaip, o tik ispaniškai. Įmonės, kuriose portorikiečiai sudaro daugumą, samdomi ir prižiūrėtojai ispanai, kad su jais galėtų susikalbėti. Pažįstu ispanų laik-

(Tęsinys 7-me pusl.)

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE JŲSŲ
INSULIACIJOS
PROBLEMAS

Dabar yra laikas
įrengti savo namą
žiemai.

Mes turime išdirbtą
reputaciją pilno pasi-
rinkimo A-1 rūšies
stako lentų ir namams
materialų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SOUTH HALSTED STREET

Tel.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMAI.

This month thousands of our friends and neighbors are assuming the obligations and being granted the privileges of citizenship in the United States of America.

We welcome these new citizens into our great American family. Like most families, we often disagree among ourselves. But when important matters are at stake, Americans have long been noted for their great spirit of cooperation.

The United States Savings Bond is a case in point. Savings Bond ownership is an opportunity open to every citizen. And more than 40,000,000 of them have already taken advantage of it by investing more than \$40,000,000,000 in Bonds. Do you own your share? It's the one investment that pays off where it counts the most—in peace of mind and security for yourself, your family and your country.

Safe as America — U. S. Savings Bonds

The U. S. Government does not pay for this advertising. The Treasury Department thanks, for their patriotic donation, the Advertising Council and

“NAUJIENOS”

1739 So. Halsted Street

Chicago 8, Illinois

(Tęsia iš 6-to pusl.)

raštininkų ne vieną, per porą trejetą metų jau tris kartus mėgino ispaniškai kalbą, ispanų kilmės laikraštininkai išleisti ispanų kalba savaitraštį, bet visi mėginimai nuėjo niekais: negalėjo išsilaikyti nė vienas ispanų kalba savaitraštis mieste, kuriame gyvena virš pusės milijono vien portorikiečių, o kur meksikiečiai, kubiečiai, kiti ispanų kilmės gyventojai. Jie turi porą žurnalų, kurių vienas jau eina ilgesnį laiką, bet pereitais metais ir to žurnalo savininkai keitėsi net tris kartus. Šiandien ir to ispanų kalba didesnio žurnalo leidėjai ne ispanai. Jie daro kai kuriuos mėginimus ir televizijoje.

Kas portorikiečius traukia į New Yorką

Jų gyvenimas saloje sunkus (savo gimtinę pasikalbėjimuose jie vadina sala). Puerto Rico saloj gyvena 2,300,000 gyventojų, kurių daugelis verčiasi žemės ūkiu. Tai tankiausiai gyvenama vieta žemės rutuly. Šioj saloj vienoje ketvirtainėje mylioje gyvena 645 gyventojai. Sala JAV-bėms priklauso nuo 1889 m. Iki tų metų ją valdė ispanai. Ir tos salos gyventojai veržiasi į JAV-bes, ieškodami geresnio pragyvenimo. Jie vyksta į New Yorką, nes kiekvienas Amerikos pilietis (o tokie yra portorikiečiai) gali gauti miesto pašalpą, jei jie negali duonai užsidirbti. Tad miesto pašalpos gavėjų sąrašuose 27% portorikiečių, nors jie tik 7% tesudaro visų gyventojų skaičiaus. Jų saloje yra nemažai bedarbių. Kada ten 5 asmenų šeima gali gauti tik \$20 pašalpos, tai New Yorke tokia šeima gauna \$200. Tad kodėl jie nevažiuos į New Yorką. Jie dirba, maišosi tame tautų puode, bet įsimašo sunkiai. Sunkiai portorikiečiai išmoksta anglų kalbą. Kas kita su vaikais, — jie mokosi ir išmoks. Pereitais metais 102,500 portorikiečių mergaičių ir berniukų mokėsi miesto mokyklose. Jieėjo į 600 miesto mokyklų iš esamų New Yorke 750 mokyklų. Tai parodo, kaip portorikiečiai New Yorke susimaišę su kitais. Iš to didelio jų mokinių skaičiaus 17,000 berniukų ir mergaičių reikėjo specialiomis pamokomis mokyt angliškai, o tai pradžios mokyklose. Bet jie išmoks ir po keletos metų jie vaidins svarbų vaidmenį ūkiniame ir politiniame gyvenime.

Portorikiečiai ir didžiosios partijos

Portorikiečiai iki šiol politika beveik nesidomėjo. Manoma, kad 1952 m. tik 28,000 portorikiečių dalyvavo rinkimuose. Prieš du metus tas skaičius pakilęs iki 50,000. Kai kurie mano, kad portorikiečiai pakankamai ilgai gyvena New Yorke ir žino ką reiškia rinkimai. Anksčiau jie palaikydavo jau mirusį ir pagarsėjusį Vito Marcantonio, kuris įkon-

gresą patekdavo kaip nepriklausomas, bet vedė komunistinę politiką. Tai vienintelis toks ir buvo. Abi partijos kreipia didelį dėmesį į šią portorikiečių augančią jėgą. Šiais metais respublikonai pirmą kartą nominavo 4 portorikiečius vietas ir valstybės vietoms užimti. Kai kuriuose ankstybesniuose rinkimuose portorikiečiai pasireiškėdavo kaip nepriklausomi ir būdavo išrinkami. Bet paskutiniaisiais metais demokratų partija nominavo vieną portorikietį (F. M. Torres) į miesto tarybą atstovu.

Didžiausia priežastimi jų nedalyvavimo politikoje aiškina ma neturėjimu savų vadų. Taip pat kalbos nemokėjimas. Bet jie išmoks ir jų balsai bus reikšmingi. Štai 1954 m. Averell Harriman buvo išrinktas New Yorko valstybės gubernatorium tik 12,000 balsų perviršium. Į portorikiečius kreipia dėmesį tiek respublikonai, tiek demokratai. New Yorke veikia net kokia tai organizacija, kuri agituoja rinkimuose dalyvauti. Ji rūpinasi tik portorikiečiais.

Kada jie kalba, jie kalba visi kartu

Ir norėdamas išsikalbėti, pasiteirauti apie portorikiečių gyvenimą, negalėsi to padaryti, jei pateksi tarpe kelių portorikiečių. Jie kalba tik tarpusavyje, kalba visi kartu. Jei bus trys portorikiečiai, girdėsi kalbant tris. Kaip jie vienas kitą supranta, jie patys stebisi. Tačiau kartą paklausiau vieną, kokios jis kilmės. "Kilęs iš vergų", atšovė sinjoras portorikietis. Taip atsako jų dažnas. Jų nevienas pasakoja ilgas istorijas iš nesenos savo protėvių praeities, į kurią įmaišo ispanus, indėnus, portugalus, dažnai prancūzus ir net anglus. Jie kalba apie salą, kalba apie savo gimtąją salą ir pripažįsta, kad ten sunku uždirbti, bet daugelis nori grįžti ir gyventi ten. Esą, gyventi ten geriau, tik trūksta uždarbių. Daugelis jų tiki benti senatvę praleisti saloje, savo gimtojoje saloje.

XXXXXXXXXXXXXX
T V F

Laikrodžiai ir Brangūs

ardavimas ir Taisym
16 WEST 69th ST
Tel.: REpublic 7-10

XXXXXXXXXXXXXX

TRAL PARCEL
ERVICE, INC

siuntimai į Lietu
ARA NUO PIRM
I PENKTADIENI
ryto iki 4:30 po n. u.
iuntiniai priimam
TAI SUSITARI
atvykstant telefonnikit
dėl susitarimo

TRAL PARCEL
ERVICE, INC
SO. STATE STR
CHICAGO 4
Wabash 2-9

E JAV TAUPYMO ONUS

UJHENOS, CHICAGO ILL.
RDAY, SEPTEMBER 22, 1956

BIZNIO IR FINANSŲ PATARĖJAS

Pirkdamas ar parduodamas
prekybos įstaigą, organizuo-
damas ar padidindamas įmo-
nę ar kokį biznį, pasitark su

**WILLIAM J. DRAKE
-DRAGŪNAS**

85-03 Wareham Place,

JAMAICA, N. Y.

Tel. Jāmaica 6-7272

NELAUKITE - RYTOJ GALI BŪTI PERVELU!

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius,
ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis
parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimėi išitikus,
neturėsite jokių nemalonių.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, Inc.

222 WEST ADAMS STREET

Telefonas: CEntral 6-5208

KAMBARYS 1043

Generaliai Agentai Šių Kompanijų:

COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

LIETUVIŲ DĖMESIUI!

NEWARK'E ATIDARYTAS OFISAS SIUNTINIAMS GABENTI Į SSSR

UKRAINA, LIETUVA, LATVIJA, ESTIJA IR KITUS KRAŠTUS.

Siunčiame maisto produktus, naujus ir dėvėtus drabužius,
medžiagas, vaistus ir t. t.

SIUNTINIAI IŠSIUNČIAMI 48 VALANDŲ BĖGYJE.

— Siuntėjui įteikiamas pašto pakvitavimas apie išsiuntimą. —

— Siuntiniai pristatomi gavėjui 7-8 savaitių bėgyje. —

Siuntiniai, siunčiami oro paštu, pristatomi 7-10 dienų bėgyje.

Siuntėjas gauna asmenišką gavėjo pakvitavimą.

VISI SIUNTINIAI SIUNČIAMI SU JAU APMOKĖTU

MUITU, IR PRISTATYMAS GARANTUOJAMAS.

SIŪSKITE SIUNTINIUS GIMINIEČIAMS!

Ofisas atdaras kasdien nuo 9 val. ryto iki 6 val. vakaro.

Šeštadieniais nuo 9 val. ryto ir 4 val. po pietų.

Reikalaukite katalogų. Rašykite rusiškai arba angliškai.

Netoli Pensilvanijos gelžkelio stoties Newark'e.

PACKAGE EXPRESS CO.

314 MARKET ST.
NEWARK, N. J.
Mitchell 2-2452

(Siuntiniai persiunčiami su Parcels to Russia, Inc., leidimu).

All school children should obey school safety patrol members. A safety patrol member is a well trained person who is sincerely interested in the safety of all school children. However, the patrol member can only do a good job if he receives the cooperation of all students. This is the message contained in the Chicago Motor Club's safety poster which has been distributed to 44,000 elementary school classrooms throughout the Club's Illinois and Indiana territory.

GARSINKITĖS NAUJIENOSE

(Tęsyras iš 5-to pusl.)

ginamajam spektrui.

Hubble skaičiuoja toliau: tu miglų atsitolinimo greitis yra proporcingas jų atstumui nuo mūsų. Tai yra, juo toliau nuo mūsų migla, juo didesniu greičiu ji tolsta nuo mūsų. Hubble sukūrė net formulę: $V_k = 61 r$. Galima apskaičiuoti miglos atsitolinimo greitį (V_k), jeigu dabartinis miglos atstumas milijonuose šviesmečių bus padauginas iš (r) 61. Pavyzdžiui, spiralinė migla nuo mūsų yra atitolusi 10 milijonų šviesmečių, tai jos atsitolinimo greitis sudaro $10 \times 61 = 610$ kilometrų į sekundę. Jei ji yra atitolusi 100 milijonų šviesmečių, tai ji nuo mūsų skrieja greičiu $100 \times 61 = 6100$ kilometrų į sekundę. Arba jeigu ji randasi nuo mūsų 1000 milijonų šviesmečių, tai ji lekia per kosmosą tempu $1000 \times 61 = 61,000$ kilometrų per sekundę.

Universo kūnų keliai

Tuo Hedvinas Hubble surado didelį ir prasmingą įrodymą jau anksčiau sukurto teorijos, kad spiralinės miglos nuo mūsų nuolat tolsta. Kitais žodžiais: visata iš savęs eksploatuojasi pavidalu į visas puses pastoviai plečiasi.

Mums atrodo, lyg spiralinės miglos nuo mūsų bėgtų, lyg mes stovėtume įvykių centre. Tačiau tai yra klaidingas galvojimas. Mūsų pačių Paukščių Takas keliauja tom pačiom kryptim. Jei būtų žiūrима iš spiralinės miglos, tie reiškiniai stebėtojų keltų tą patį įspūdį. Jeigu mes stovėtume kuriame nors dangaus kūne esančiame Andromedo migloje, tai mums atrodytų, kad Andromedo migla yra viso išsiplėtimo centras.

Taigi, universas plečiasi, savo kraštuose, tokiu greičiu, kuris yra netoli šviesos greičio. Jeigu tolimieji žvaigždžių spiečiai būtų šviesos greičio, kas prigimtyje yra aukščiausiai galimas greitis — mes jų niekuomet nepamatytume todėl, kad prie tokio inertiško vyksmo jie savo šviesą "paimtų" kartu su savim. Tai žemės nepasieks. Albertas Einšteinas sakė mums, kad šviesos greitis niekuomet negali būti visai pasiektas, nes toje akimirkoje išbėgęjusio kūno masė pasidarytų be pabaigos. Tai yra negalima.

Šiandien visatos ekspansijos teorija lyg ir nebėra ginčiama. Visi kiti aiškinimai nėra taip įtikinantys, kaip Hubbles atidengimai.

Taip modernioji astronomija supranta pasaulio erdvę (pastovaus pozityvaus išlenkimo, ne-euklidinė erdvė), kuri egzistuoja tik tuo atveju, jei joje egzistuoja masė. Šita erdvė neturi ribų, bet ji yra apibrėžto didumo. Ji yra ne kas kitas, kaip milžiniškas kompaktiškas traukos laukas aplink dešimtį tūkstančių milijonų pasaulių salų, kurios pastoviais judėjimais viena nuo kitos tolsta. Šito kosmoso dia-

jas sudaro maždaug dešimtį milijardų šviesmečių, o radiusas — penkis milijardus.

Kelios išvados

Taip yra dabar. Ryt jis bus didesnis. O vakar? Vakaras gal tuos apskaičiavimus jis turėjo būti mažesnis! Praeityje vienu laiku jis turėjo būti visai mažas. Jeigu kosmosas beveik šviesos greičiu plečiasi ir jo radiusas dabar sudaro penkis milijardus šviesmečių, tai prieš penkis milijardus metų šita erdvė turėjo būti labai maža, o gal tokio didumo, kaip atomas. Pagal šią apskaičiavimą kosmoso amžius logiškai skaitomas: penki milijardai metų. Ir tai labai derinasi su kitais daviniais, kurie yra gauti iš atomo fizikos. Mes žinome, kad universe nėra kitų elementų, kaip tie, kurie užtikinti mūsų žemėje, mes žinome, kad žemėje ir universe nerandama tokių medžiagų, kurių amžius būtų didesnis, kaip penki milijardai metų; todėl tas apskaičiavimas, atrodo, yra priimtinas.

Tačiau visų tų aiškinimų pačioje pabaigoje reikia pasakyti, kad mes tebestovime prieš milžinišką "astronominio didumo" klausimą. Iš hipotezės dar nėra pasidariusi jokia moksline tikruma. Yra ženklų už tai, kad dar ir dabar tebevyksta naujų cheminių elementų susidarymas, vadinasi ir dabar atsiranda naujos medžiagos. Tai rodytų, jog vyksta amžina kūryba ir nauja kūryba. Jei tai pasitvirtintų, tai čia paduotos apybraižos bei mintys turėtų būti pagrindiniai ištaisyti. Tačiau, kol kosmologai, astrofizikai, chemikai, matematikai ir astronomai bus kupini neriboto noro pasaulių dvasių iki jos paskutinės paslapties išklausti, galime tartis žiną iš ko susideda pasaulis savo viduje.

Iš "Illustrierte Berliner Zeitschrift" vertė L. Kvečas

DR. ANNA BALJUNAS
AKIŲ, AUSŲ, NOSIES IR GERKLĖS LIGOS
PRITAIKO AKINIUS
6322 SO. WESTERN AVENUE
Valandos: kasdien nuo 10 iki 12 val. iš ryto ir nuo 7 iki 9 val. vakaro. Šeštadieniais nuo 10 iki 1 val. Treč. uždaryta. Kitu laiku susitarus.
Ofiso telefonas: PROspect 8-3229
Rezid. telefonas: WALbrook 5-5076

Tel.: PROspect 8-1717

DR. S. BIEŽIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3148 WEST 63rd STREET
Val.: kas dieną po pietų 1-3; vak. 7-8 tiksliai antradieniais ir penktadieniais. Trečiadienį ir sekmadienį ofisas uždarytas.
Rez.: 3241 WEST 66th PLACE
Phone: REpublic 7-7868

DR. PETER BRAZIS
PHYSICIAN AND SURGEON
2434 WEST 71st STREET
CHICAGO, ILL.
Telefonai:
Ofisas: HEMlock 4-5849
Rezidencija: HEMlock 4-2324
OFISO VALANDOS:
Pirmadienį, Ketvirt. ir Penktadienį nuo 1-4 ir 7-9, Antradienį nuo 1-5, Trečiadienį ir Šeštadienį tiksliai susitarus.

Ofiso telefonas: VIRginia 7-0036
Rezidencijos: BEverly 8-8244
DR. T. DUNDULIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
4157 ARCHER AVENUE
Ofiso valandos:
Nuo 2-4 ir nuo 6-8:30 val. vakaro. Šeštadieniais nuo 2 iki 4 po pietų. Trečiadienį pagal sutartį.

Tel. ofiso: VI 7-0600; rez.: RE 7-6867
DR. BR. GAIZIUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
4055 ARCHER AVENUE
Valandos: 2-4 ir 6-8 val. po pietų kasdien. Šeštadieniais 2-7 val. p. p.

Rezid. tel.: STEwart 3-4511

Ofiso telefonas: YARds 7-1166

DR. J. GUDAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
756 WEST 35th STREET
Kampas Halsted ir 35-tos gatvės
Valandos: 1-4 p. p. ir 6:30-8:30 val. kasdien. Trečiadieniais uždaryta. Šeštadieniais nuo 1 iki 4 po pietų

DR. A. JENKINS
PHYSICIAN AND SURGEON
(Lietuvis Gydytojas)
2500 WEST 63rd STREET
Ofiso val.: kasdien nuo 2-4 po pietų ir 7:30-9 vakaro. Trečiadienį ir seštadienį uždaryta
Ofiso telefonas: PROspect 6-3838
Rezid. telefonas: REpublic 7-9199

GROvehill 6-1595

Dr. Aldona A. Juska
AKIŲ LIGŲ SPECIALISTĖ
IR PRITAIKO AKINIUS
Valandos: 9-12, 7-9 pagal susitarimą, išskyrus trečiadienį ir šeštadienį.
2422 W. MARQUETTE ROAD

Telefonas: Ofiso ir buto OLYmpic 2-4159

DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
4938 W. 15th Ave., Cicero, Ill.
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vakaro. Trečiadieniais uždaryta. Šeštadieniais 12-4 val.
Butas: 1526 So. 49th Ave., Cicero Ill.

Ofiso telefonas: LAFayette 3-3210
Jei neatsiliepiate, skambinkite KEDzie 3-2868

Dr. Emil V. KRUKAS
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
4146 SO. ARCHER AVENUE
Val.: kasdien po pietų nuo 12-2:30. Daily afternoons
Vakara: pirmadienį, antradienį, ketvirtadienį ir šeštadienį tik susitarus

Dr. A. Valis - Labokas
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Spec. Moterų Ligos
3267 SO. HALSTED STREET
Telefonas: DANube 6-1125
Valandos: 1-4 ir 6-8 vakaro. Šeštadieniais 1-4 val. po pietų.

Dr. Julia Monstavičius
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
Moterų ir vaikų ligos
10748 SO. MICHIGAN AVE.
Tel.: PU 5-6766
Nakti skambinti rezidencijon.
1653 W. 103rd St., Beverly Hills
Tel.: BEverly 8-3946
Darbo valandos: nuo 6 iki 9 val. po pietų kasdien, išskyrus trečiadienį ir šeštadienį, nuo 1 iki 4 val. po pietų

Telefonas: ofiso: PROspect 6-2240

Rezidencijos: PROspect 6-4732

DR. A. MACIUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Spec. chirurginės ligos
5700 SO. WOOD STREET
(Prieš Southtown ligoninę)
PRIĖMIMO VALANDOS:
2-4 kasdien ir 6-8 pirmadienį ir penktadienį. 2-4 val. po pietų. Trečiadienį ir sekmadienį uždaryta.

DR. CONSTANCE O'BRIEN
PHYSICIAN AND SURGEON
2408 WEST 63rd STREET
Tel.: HEMlock 4-5524
Hours by appointment only.

Dr. Juozas PAUKŠTYS
DANTŲ GYDYTOJAS
4253 ARCHER AVENUE
(įėjimas iš Whipple St.)
Valandos: kasdien 10-12, 2-6 p. p. 7-9 p. m. Šeštadieniais 10-12. Trečiadieniais uždaryta.
Telefonas: LA 3-4949 — namu CE 3-7786

DR. STRIKOL
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
4645 SO. ASHLAND AVENUE
Ofiso valandos: nuo 2-4 ir 6-8. Ser., Subat. ir Nedel. tik susitarus.
Ofiso telefonas: YARds 7-4787
Namu telefonas: PROspect 6-1930
Jei neatsiliepiate, viršutiniai telefonai, skambinkite Midway 3-0001

Telefonas: ofiso: CLIFFside 4-2896

Rezidencijos: LAFayette 3-1172

DR. P. STRIMAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1724 WEST 47th STREET
(kampas 47th ir Hermitage)
Priėmimo val.: 2-4 ir 6-9 val. po pietų. Šešt. 2-6 val. popiet. išskyrus šeštadienį.

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

8 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.

— SATURDAY, SEPTEMBER 22, 1956

DR. VYT. TAURAS

TUPČIAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika, spec. MOTERŲ ligos.
Ofisas ir rezidencija: 2410 W. 51st St. (antras namas nuo Western Ave.)
Tel.: PROspect 8-1223 arba WE 6-5577
Ofiso val.: pirmadienį, 8-10 val. vakaro, antradienį, trečiadienį ir penktadienį 6-9 v. v. ir šeštadienį 2-4 val. po pietų.

DR. V. P. TUMASONIS

CHIRURGAS
Ofiso telefonas: HEMlock 4-2123
6255 SO. WESTERN AVE.
Rezid. telefonas: PROspect 6-8484
Valandos: 2-4 po pietų ir 7-9 vak. Trečiadienį, šeštadienį ir sekmadienį uždaryta.

DR. J. VAITAITIS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 SO. 49th COURT, CICERO
Kasdien 10-12 ryto ir 5-8 val. vak. Šeštadieniais 10-2.
Ofiso ir buto telefonas: OLYmpic 2-1381

Tel.: ofiso ir rez. PROspect 6-9400

Dr. Ona Vaškevičius

(VASKEVIČIŪTE)
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
6248 SO. KEDZIE AVENUE
Val.: kasdien nuo 1-3 popiet ir nuo 6-8 val. vakaro; šeštadienį 1-4 popiet, trečiadienį ir kitu laiku tik susitarus.

Tel.: ofiso VI 2-1581; rez.: VI 2-0742

DR. V. VILEIŠIS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
802 WEST 31st STREET
(kampas Halsted ir 31-os gatvės)
Priėmimo valandos: 2-4 ir 6-8 val. Šeštadieniais 2-4 val. po pietų. Sekmadieniais uždaryta.

DR. BRUNO J. ZUBRICKAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6400 SO. KEDZIE AVE.
Valandos: 2-4 po pietų ir 7-9 vak. Trečiadienį ir sekmadienį pagal susitarimą.
Telefonas: HEMlock 4-7899
Namu telefonas: HILLtop 5-2557

P. ŠILEIKIS, O. P.

ORTHOPEDAS-PROTEZISTAS
Aparatai-Protezai, Med. Bandžai. Speciali pagalba Kojoms (Arch Supports) ir t. t.
Val.: 9-4 ir 6-8. Šeštadieniais 9-1. ORTHOPEDIJOS TECHNIKOS LAB.
2850 W. 63rd St., Chicago 29, Illinois
Tel.: PROspect 6-5084

LIETUVIAI AKIŲ GYDYTOJAI

Dr. Ant. Rudokas, O. D.

tikrina akis, pritaiko akinius, keičia stiklus ir rėmus.
Telefonas: YARds 7-7381
Pirmadienį: Vakara: nuo 6 iki 9 val. Šeštadienį: nuo 10 ryto iki 4 po pietų. Trečiadienį ir sekmadienį pagal susitarimą.
4455 S. CALIFORNIA AVE., Chicago

DR. G. SERNER

LIETUVIS AKIŲ GYDYTOJAS
25 metų patyrimas

Tel.: YARds 7-1829
Pritaiko Akinius Kreivas Akis Ištaiso.
Ofisas ir Akinių Dirbtovė
756 WEST 35th STREET
Valandos: nuo 10 iki 2, nuo 6 iki 8. Trečiadienį nuo 10-12; penktadienį 10-2. Šeštadieniais 10-2 val. po pietų.

Dr. Kazimieras MICHEL

Optometristas - Orthoptistas
Gydo nusilpusias ir nervuotas akis. Egzaminuoja akis ir pritaiko akinius. Išgydo kreivas akis be operacijos. Įveda netikrą — artificialę akį pagal sveiką. Praktikuoja per 39 metus. Kalba lietuviškai.
4654 SO. ASHLAND AVENUE
Telefonas: YARds 7-6616
Nuo 9:30 val. ryto iki 8 val. vakaro. Tikrinu klausą ir pagalbėju nepigirdintiems.

DR. S. VAITUSH, Opt.

Palengvins akių įtempimą, kuris esti priežastimi galvos skaudėjimo, svajimo arba aptemimo, nervuotumo, skaudėjimo, akių karščio. Atitaisau trumparegystę ir toliaregystę. Prirengiu teisingai akinius. Visuose atsitikimuose egzaminavimai darom su elektra, parodancia mažiausias klaidas. Speciali atyda krepiniam ir mokyklos vaikams.

VALANDOS:
Nuo 10:30 ryto iki 7:00 vakaro. Šeštadieniais iki 4 val. vakaro. Trečiadienį ir sekmadienį uždaryta.

4712 S. ASHLAND AVE.

YARds 7-1373

Linksmas kampelis

BŪSIMASIS ROCKEFELLER

"Tėte, tu pasakojai, kad Rockefeller pirmiau buvo mokytojas, o tik paskui tapo milijonierium..."

"Žinoma, sūnau", atsakė tėvas, nepakeldamas akių nuo laikraščio.

"O dar prieš tai jis plovė lėkštes? Ar teisybė?"

"Teisybė", jau kiek susierzinęs tarė tėvas.

"O dar anksčiau jis pardavinėjo laikraščius ir, be to, gavo pasėdėti toje pačioje klasėje antrus metus! Tiesa?"

"Taip, taip, tiesa!" jau visai piktai atsakė tėvas. — "Bet ką reiškia tavo kvaili klausinėjimai?"

"O", tarė daug žadantis įpėdinis, paduodamas tėvui mokyklos pažymėjimą, "aš jau esu padaręs patį pirmąjį žingsnį, siekdamas tapti milijonierium!"

GELIŲ KALBA

Gėlių pardavėjas: "Jei tamsa nusiūsi savo sužadėtinei 25 rožes, tai ji tikrai supras šią gėlių kalbą!"

Klientas: "Tiek daug nėra reikalo siūsti. Ji žino, kad aš nesu per daug plepus".

IVERTINIMAS

Ji: Kaip tamsta manai, kiek aš turiu metų?

Jis: Pagal Jūsų lūpų raudumą — 18, pagal Jūsų antakių išlenkimą — 20, pagal Jūsų veido spalvą — 16".

Ji: "O iš viso?"

Jis: "Visa tai sudaro 54 metus!"

KVAILA VIŠTA

"Vis dėlto vištos — patys kvailiausieji paukščiai..."

"Kodėl?"

"Nes jos deda daugiausia kiaušinių kaip tik tada, kai kiaušiniai atpinga..."

PRIVERSTINIS PROFESIJOS PAKEITIMAS

Cirko direktorius klausia prašančio darbo:

"Ar tamsta esi kada nors dirbęs su drambliais?"

"Ne, nes pirma, kai dar nebuvau trumparegis, turėjau blusių cirką!"

LAIMINGASIS

"...mano žmona nori, kad paskutinis žodis visada priklausytų jai..."

"Tamsta labai laimingas, nes mano žmona nori, kad paskutinis pinigais priklausytų jai!"

ANGLŲ JUOKAI

Jei Anglijoje svečias paprašo daugiau cukraus, tai šeimininkė išmeškerioja patį mažiausią gabaliuką iš cukrinės.

Airijoje šeimininkė paduoda tokiais atvejais visą cukrinę ir prašo įsidėti, kiek svečias nori.

Škotijoje šeimininkė tyliai pastebi: "Tamsta, tur būt, neišmaišė gerai..."

Vienas škotas buvo priverstas pagaliau sumokėti skolą. Delsdamas, labai pamazų jis išėmė savo piniginę ir iš jos... išskrido kandis.

* * *

Voras - paukščių medžiotojas

Vorai, mintantieji paukščiais, vieni iš stambiausių iš visų, randamų mūsų žemės rutulio paviršiuje. Jų ypač daug yra Pietinės Amerikos giriose. Tai milžiniški vabzdžiai su tamsios spalvos gauruotu kūnu ir kojomis. Pietų Amerikos mintas paukščiais voras būna kartais 8 centimetrų ilgio. Jo giminaitis Indonezijoje dar didesnis — 10-12 cm. Šie vorai turi 8 akis, kurios sudaro lyg kryžių.

Šitie vorai pasislepia paprastai tarp medžių šaknų arba oloje, kurios sienelės išklotos voratinkliais. Vorai - paukštininkai medžioja smulkesnius vorus, šimtakojus, varles, driežus, o taip pat smulkesnius žinduolius ir paukščius, iš kurių jie iščiulpia kraują.

Voro - paukštininko viršutiniame žandikaulyje yra nagas, kuriuo jis užmuša savo aukas. Per nago skylutes išbėga nuodų, kuriuos išskiria tam tikros liaukos. Mažiems gyvuliukams šitie nuodai yra mirtini. L.U.

Anglas, airis ir škotas nutarė suruošti sudėtinę gegužinę. "Gerai", tarė anglas, "aš atsivešiu 2 svarų bifsteką!"

"O aš visą pintinę pyragaičių", atsakė airis.

Škotas linktelėjo: "Puik! Aš atsivešiu savo brolių".

APIE DUMAS

Dumas - tėvas buvo parašęs apie 300 romanų. Vieną kartą kažkas paprašė Dumas papasakoti apie vieną iš jo seniau parašytų knygų. Dumas mėgino išsisukti. Tada įkyrus pažįstamas paklausė:

"Juk tamsta parašė šį romaną?"

"Tai tiesa! Bet, deja, aš jo nesu skaitęs!"

Vienas kritikas paklausė Dumas:

"Tamsta savo paskutiniame romane kažką rašė apie 'skausmingą tuštumą', ar ne? Bet kaip gali skaudėti tuštumą?"

"Aš pavydžiu jums", atsakė Dumas, "tamstai, matyti, niekad nėra skaudėję galvą".

Ponas Dubois vieną kartą žiauriai įžeidė Dumas. Juodu susitiko gatvėje po daugelio metų, ir Dumas praėjo nesikeikindamas.

"Argi tamsta manęs nepažįsti? Juk aš esu Dubois!"

"Ak, tiesa!" atsakė Dumas, "bet tamsta tiek nepasikeitęs, kad aš negalėjau jūsų atpažinti!"

L.U.

Cooperate with Mayor Daley's Citizens Committee for a Greater Chicago. Call on

JONES for rubbish removal.

We haul all kinds of RUBBISH Restaurants, Hotels, Apartments and Residential. DRexel 3-9709

9 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, SEPTEMBER 22, 1956

MUTUAL FEDERAL SAVINGS

pataria:

1. Nepraleiskit visų uždirbtų pinigų. Taupykit nors dalį.
2. Pinigams padėti nereikia važinėti. Juos galite pasiūsti paštu. Mes apmokėsime pašto išlaidas.
3. Planingas taupymas visados moka gerus dividendus.

2202 W. CERMAK ROAD
Virginia 7-7747
JOHN J. KAZANAUSKAS, Pres.

Chartered and Supervised by the U. S. Government

ISTAIGOS VALANDOS: Kasdien nuo 9-tos ryto iki 5 val. vakaro. Ketvirtadieniais nuo 9-tos ryto iki 8 val. vakaro. Šeštadieniais nuo 9-tos val. ryto iki 1 valandos po pietų. Trečiadieniais visai neatidaroma.

Siuntiniai į Lietuvą ir kitus kraštus

EKSPRESU — SIUNTINIAI APDRAUSTI
Maisto produktai. Nauji ir vartoti daiktai.
Medžiagos - audėklai, avalynė ir vaistai. Pigios kainos.
Muitai apmokami čia. Veikia jau 10 metų.

SYLVAN TRADING CO.

200 SECOND AVE., NEW YORK 3, N. Y.
(Tarp 12 ir 13 Streets) Telefonas: GRamercy 7-5681
Atidaryta kasdien nuo 9 val. ryto iki 6 val. vak. šešt. nuo 9 iki 4 val.
We ship on the License of Globe Travel Service.

SIUNČIAME SIUNTINIUS Į JŲ SŲ GIMINEMS I LIETUVĄ

Primame:

VARTOTUS IR NAUJUS DRABUŽIUS, VAISTUS, MAISTĄ, AUDINIUS IR ODAS BATAMS.

Didelis pasirinkimas medžiagų, batų, skepetaičių, odų mūsų krautuvėse

AMERPOL ENTERPRISES

(CENTRAS)

11601 JOS. CAMPAU AVE., DETROIT 12, MICH.
6618 MICHIGAN AVE. (skyrius) TEL. TO. 8-0298

SIUNTINIAI I LIETUVĄ

Siunčiame dėvėtus ir naujus drabužius, medžiagas, vaistus ir maisto produktus. Senus ir naujus daiktus priimame ofise. Muitai apmokami čia, gavėjas neprivalo mokėti jokių mokesčių. Pristatymas garantuotas. Drabužiai, maistas ir vaistai gali būti viename siuntinyje iki 20 svarų. Mes taip pat siunčiame batų. Geriausios rūšies medžiagas ir audinius siunčiame tiesiai iš Anglijos. MŪSŲ ISTAIGA YRA:

TEDDY'S SHOES

krautuvėje, 2130 West Cermak Road Chicago 8, Illinois
T. JEDRZEJAK—Platesnių informacijų telefonuokite FRontier 6-0433.
Istaiga kasdien atdara nuo 9:30 iki 5:30. Pirmadieniais ir ketvirtadieniais iki 8:30 P. M. Nereikia tartis dėl atvykimo.

Baltic Express Co.

200 WEST 72nd STREET, NEW YORK 23, N. Y. TRafalgar 7-6611.

GARANTUOJAMAS PRISTATYMAS BE ATSKIRO ATLYGINIMO. KALBAME LIETUVISKAI

Siunčia dovanų siuntinius į Lietuvą ir visą Sovietų Sąjungą, iš anksto apmokėjus muitą.

Per pašlą gautų siuntinių sąskaitas išsiunčiame

Per 24 valandas

Mes ne tik prižadame, bet darome

Siuntiniai ateina per 6-8 savaites. Oro paštu apie 10 dienų. Prašome įsitikinti. Parašykite, mes pasiūsime paruoštų siuntinių katalogus ir informacijas.

GARSINKITĖS NAUJIENOSE

Ar reikalingas "Pasaulio Lietuvių Žinynas"?

Talkininkaujantiems renkant žinias naujajai P. L. ŽINYNO laidai neretai tenka susidurti ir su skeptikais: o kam esą tas ŽINYNAS reikalingas, apsiėjome be jo iki šiol, apsiėisime ir toliau... Žinoma, tos rūšies asmenys be daug ko "apsieina". Daugeliui jų nereikalingi lietuviški laikraščiai, nes svarbesnės naujienos angliškose surašytos, nereikalingos lietuvių draugijos, nes, anot jų, su jomis Lietuvos vistic neįsivaduos, nereikalingos lietuvių mokyklos, parapijos ir t.t.

O vis tik savo tautos ir valstybės likimu besirūpinantiems daug kas reikalinga. Jei tik pažūrėsime į amerikiečius, pamatysim nesuskaitomą daugybę įvairiausių "directories", kitaip tariant, "žinyų". Čia ir gydytojai, inžinieriai, architektai, dailininkai, literatai, Romos Katalikų Bažnyčia turi savo žinytus. Žinoma, mes, lietuviai, negalime turėti kiekvienai profesijai "žinyų", bet užtat galime ir turime turėti veinančią bendrą "žinyną" viso pasaulio ir visų profesijų lietuviams. Štai ką tuo klausimu sako mūsų kultūrininkai ir visuomenės vadai:

Prof. A. Bendorius: "Jūsų išleistasis "Žinynas" yra ligi šiol viena svarbiausių lietuvių knygų, turinčių didelę praktišką reikšmę. Dėl to sveikinu nuoširdžiai užsimojimą išleisti jo naują (patobulintą) laidą. Jos lauksiu su dideliu nekantrumu, nes žinau, kad ten bus daugybė man kaip enciklopedistui naudingų faktų".

Pranas Zundė iš Vokietijos rašo: "Tenka labai sveikinti Jūsų pasiryžimą ruošti naują P. L. ŽINYNO laidą. Žinynas yra nepamainomas rankvedis kiekvienam, kuris bent kiek domisi lietuviškuoju gyvenimu. O man dabar sunku net įsivaizduoti, kaip būčiau savo darbe be jo apsiėjęs".

Bibliografas A. Ružancovas: "ŽINYNĄ" laikau visada ant stalo ir dažnai vartau, mano darbe tai būtinausias leidinys... Nuoširdžiai sveikinu".

Kun. Albertas Kontautas, Lietuvos Vyčių Centr. Dvasios Vadas, rašo: "Sveikinu su gražiu darbu rengiant naują laidą. Pirmoji ŽINYNO laida buvo labai praktiška ir naudinga".

Prof. Dr. Ant. Paplauskas-Ramūnas rašo: "PL Žinynas turėtų būti viso lietuviškojo gyvenimo gyvas atspindis. Kiekvienas tad turėtų juom įdomautis. Sveikinu puikų planą: įvesti angliškąją dalį. Reikia būtinai — sąlygos reikalauja... Pirmąją laidą esu patenkintas. Tad reikia manyti, kad antroji laida bus žmonėms tikras siurprizas".

Rašytojas Liudas Dovyde-

nas: "Jūsų užsimojimas tikrai geras ir gal būt bus vertingiausias po Liet. Enciklopedijos, sveikinu..."

Panašių atsiliepimų ir laiškų gauta gana daug. Iki šiol didžioji dalis reikalingos medžiagos jau sutelkta. Medžiagai apie kolonijas ir organizacijas rinkti visose pasaulio dalyse talkininkauja netoli šimto bendradarbių. Be to, paties redaktoriaus betarpiu išsiuntinėta keli tūkstančiai laiškų.

"Žinyno" paruošimo darbas būtų žymiai palengvintas, jei visur būtų kooperuojama kolonijų redaktoriams — žinių rinkėjams, ir jei gavusieji laiškus tuojau atsilieptų, net jei atsakymai ir neigiami būtų. Negavus atsiliepimo tenka laukti, po to vėl rašyti ir vėl laukti, kuo užtesiamas rankraščio atidavimas spausuvei.

Lietuviai profesionalai (advokatai, inžinieriai, gydytojai, muzikai, dailininkai, dainininkai) ir biznierių gavusieji pranešimus, o taip pat ir jų negavusieji prašomi atsiliepti. Visuomenininkai prašomi rašyti apie savo organizacijas.

Be to, ŽINYNO išleidimas bus palengvintas, jei atsirastų desnis skaičius jį iš anksto užsisakiusių. Iš anksto užsisakiu-

sieji jį gaus už keturis dolerius paprastais ir už penkis kietais apdara.

Žinias ir rezervacijas siųsti: Mr. A. Simutis, 41 W. 82 St., New York 24, N. Y.

MOVING
MOVING

APDRAUSTAS PERKRAUSTYMAS
IS TOLI IR ARTI

(Nauji dideli trokai - Naujausi kraustyimo irankiai)
(Ilgų metų patyrimas - Pigūs ir sąžiningas patarnavimas)

JUOZAS NAUJOKAITIS

2022 W. 69 St. Chicago 36, Ill. Tel. Wollbrook 5-9209

PARCELS
EUROPE

SIUNTINIAI Į LIETUVĄ IR RUSIJĄ

Didžiausioji Amerikos žemyninė
J. Kamienski Manique Trading Co.

Atidarymo ofisą Chicagoje

2551 W. 63rd Street, Chicago 29, Ill. Tel.: HE 4-2380
2314 W. Chicago Ave. Chicago 22, Ill. Tel.: BR 8-6780

Visiška kiekvieno pasiūsto siuntinio garantija.
Svorio riba, siunčiant paprastu arba oro paštu, 22 svarai.

Pristatymo laikas — oro paštu — 2-3 savaitės;
paprastu paštu — 2-3 mėnesiai.

Jūsų giminės Lietuvoje gaus siuntinius visai nemokamai.
Ofisai atidaryti: kasdien nuo 2 iki 8 val. vak. siuntiniams į Rusiją.

Safe
at
home!

One of the best ways to insure your being safe at home is to invest regularly in U. S. Savings Bonds. Then you'll have the necessary cash for unexpected doctor bills, the new house you need, or for your children's college educations.

The principal you invest in U. S. Series E Savings Bonds is absolutely safe—not subject to market fluctuations. And the returns are sure—and average 3% interest, compounded semiannually when held to maturity (9 years and 8 months). With the automatic extension privilege, they will continue to pay that same high interest for 10 years more. That means \$1.80 in return for every \$1.00 invested.

So, win financial security for yourself and your family by investing in Savings Bonds today—either through the Payroll Savings Plan where you work or by regular purchases at your bank.

**FOR THE BIG THINGS IN YOUR LIFE,
BE READY WITH U.S. SAVINGS BONDS**

The U. S. Government does not pay for this advertising. The Treasury Department thanks, for their patriotic donation, the Advertising Council and

NAUJI OS
17 So. Halsted Chicago, Ill.

Literatūra ir Gyvenimas

Žymus angliškai rašęs airys, George Bernard Shaw, mirė nesulaukęs šimto metų: iki šimto trūko šešerių metų. Šįmet Amerikoje ir Anglijoje paminėta jo gimtadienis ir paverinta jo kūryba. Ta proga paskelbta šių ištraukų iš įvairių jo raštų.

„Gabūs ir inteligentiški žmonės amžinai diskutuoja tikybą, politiką ir lytinę meilę. Neperdėsime pasakę, kad kitų klausimų tokiu gyvumu net nesvarsto. Netaip inteligentiški, arba eiliniai žmoneliai, net į mokslo draugijas susibūrę, paprastai, nusistato politikos, tikybos ir meilės neliesti. Jie mano, kad joks doras žmogus apie lytį atvirai nekalba“.

(Išangoje prie „Misalliance“).

„Daugeliu požiūrių, moterys tiek pat kvailos, kiek vyrai, bet gyvenime joms tenka gyvybės klausimai, o vyrams mirties. Todėl neišvengiamai atsirado skirtumų tarp vyrų ir moterų“.

(Iš „An Intelligent Woman's Guide to Socialism“).

„Mendoza:—Aš plėšikas. Gyvenu plėšdamas turtinguosius.

Tanner:—Aš ponas. Gyvenu plėšdamas neturtinguosius. Būk sveikas!“

(Iš dramos „Man and Superman“).

„Niekaados nebus per daug aiškinti, kad socializmas ne mielaširdingumas, arba geraširdystė. Ji ne užuojauta skurdžiams, ar plati labdarybė. Tai taupaus žmogaus neapykanta eikvojimams ir netvarkai, grožės mylėtojo neapykanta purvui ir biauromui, advokato neapykanta neteisingumui, gydytojo neapykanta ligoms ir šventojo nekontimas septyniųjų mirtinųjų nuodėmių“.

(Iš „Everybody's Political What's What?“).

„Aukščiausia literatūra, iš tikrųjų, tėra gerų straipsnių rašymas dienos klausimais. Rašytojas, kuris siekia sukurti ką amžiams, paprastai amžinai neskaitomas. Bet Platonas arba Aristophanes, siekę savo dienų Atėnos piliečiams kasdienio gudrumo įkristi, arba šekspyras, kuris tuos Atėnus savo laikų žmonėmis ir jų kalbomis apgyvendino, ir šiandien skaitomi“.

(Iš „The Sanity of Art“).

„Sakai, nesijauti pribrendęs knygą parašyti. Štai kodėl patariu: rašyk! Jei patarčiau pramokti čiuožti, nesakytum, kad nėsi pribrendęs pusiausvyroje. Žmogus čiuožti pramoksta, pasivirduliuojes it kvailys. Iš tikrųjų, pažanga tedaroma, kada žmogus pasiryžusiai save kvailu pastato“.

(Iš „Advice to a Young Critic“).

Parinko Šarūnas.

— Buve tremtiniai, nemamirš, kite likusių niūriose stovuklose savo draugu Benį viena karta metuose aukokite jiems vienos dienos uždarbį.

Mauzoliejai

Chicagoje, Lietuvių Tautinėse Kapinėse, kai kurie turtingesni lietuviai turi pasistatę mauzoliejus. Dar kiti rengiasi juos statyti.

Mūsų laikais mauzoliejaus vadinami koplyčių pavidalo pastatai kapinėse ar net ir šiaip kur nors, kurie atstoja kapus. Gal kai kam būtų įdomu sužinoti, iš kur kilo toks pavadinimas.

Pirmąjį paminklą, pavadintą mauzoliejum, pastatė 353 m. pr. Kr. karalius Mausoloso (pagal įrašą: Mausollos) našlė karalienė Artemizija. Šis mauzoliejus buvo pastatytas Halikarnase. Jo apačia buvo keturkampio formos ir turėjo 129 m. perimetrą (apimtį). Ant jos buvo pastatytos 36 kolonos, palaikančios patį paminklą (Hervon). Virš šito hervono buvo įtaisyti 24 laipteliai, sudarantieji piramidę. Šios piramidės viršūnėje buvo įmontuota marmurinė plyta su milžiniškomis Mausoloso ir Artemizijos stovydomis. Visas pastatas buvo 44 metrų (apie 150 pėdų) aukščio. Šio nepaprasto paminklo statybą ir puošimą atliko architektai Satyras ir Pytis ir skulptoriai Skopas, Bryaksis, Timotėjos ir Leochares. Tai jų nuopelnas, kad šis mauzoliejus virto vienu iš septynių garsiųjų pasaulio stebuklų.

Mūsų eros 12 šimtųjų Bizantijos vyskupas Eustafijus, rašydamas apie šį mauzoliejų, pažymėjo, kad jis dar visai gerai išsilaikęs. Bet sekančiame šimtmetyje viršutinė mauzoliejaus dalis sugriuvo. 16-me šimtmetyje johanitai naudojo griuvėsių liekanas statybai ir tik 1857 m. Sir Charles Newton atrado mauzoliejaus liekanas ir gana daug stovylių, jų tarpe 3 m. aukščio paties Mausoloso ir Artemizijos. Buvo rasta taip pat reljefų, vaizduojančių amazonių kovas. Visos šios senienos buvo nuvežtos į Angliją ir patalpintos Britų Muziejuje.

Taip pat buvo rasta mauzoliejų, pastatytų Romos respublikos laikais. Augusto mauzoliejaus Marso lauke (Romoj) ir Hadriano (taip pat Romoj) likučiai leidžia manyti, kad tai buvo bene didžiausi iš kada nors pastatytų šios rūšies pastatų.

Iš vėlesniais laikais pastatytų mauzoliejų minėtini: vokiečių karaliaus Fridricho Vilhelmo III-jo ir karalienės Luizos ir karalienės Augustos Charlottenburge (Berlyne), o taip pat karalienės Viktorijos Windsore (Anglijoje).

Daugelyje kapinių Vokietijoje galima rasti šiandien vadinamų „Familiengraber“ (šeimų kapų). Tai yra maži mauzoliejai, turtingesnių privačių žmonių pastatyti. L. U.

Mažieji bet kai tremtiniai, kiti likusių niūriose stovuklose savo draugu Benį viena karta metuose aukokite jiems vienos dienos uždarbį.

11 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. SATURDAY, SEPTEMBER 22, 1956

CHICAGO'S LIETUVIŲ CHORAS "PIRMYN" VAIDINA JOHANN STRAUSS'O ČIGONŲ BARONA TRIJŲ VEIKSMŲ KOMIŠKA OPERA

SEKMADIENI, SPALIO MĖN. 21 D., 1956 M.
SOKOLŲ SALĖJE - 2339 SO. KEDZIE AVE.
PRADŽIA 3 VAL. PO PIETŲ

Lietuvių Taupymo ir Skolinimo Bendrovių Lygos Nariai

kuriuose kiekvieno santaupos yra apdraustos iki \$10,000.00 o namų paskolos duodamos lengvomis sąlygomis.

CHICAGO SAVINGS & LOAN ASSN.
6234 SOUTH WESTERN AVE. CHICAGO 36, ILLINOIS
Grovehall 6-7575

CRANE SAVINGS & LOAN ASSN.
2555 WEST 47th STREET CHICAGO 32, ILLINOIS
Lafayette 3-1083

DISTRICT SAVINGS & LOAN ASSN.
3430 SOUTH HALSTED STREET CHICAGO 8, ILLINOIS
Cliffside 4-0104

ST. ANTHONY SAVINGS & LOAN ASSN.
1447 SOUTH 49th COURT CICERO 50, ILLINOIS
Townhall 3-8131-2

UNIVERSAL SAVINGS & LOAN ASSN.
1800 SOUTH HALSTED STREET CHICAGO 8, ILLINOIS
HAYmarket 1-2028

KING MIDAS SIŪLO JUMS
MEDŽIO IR STATYBOS
MEDŽIAGŲ
KREDITAI

Išsimokėjimui per 36 mėnesius — po \$5.00 per mėnesį.

OPEN MONDAY NITES 'TIL 8 P. M.

PORTLANDO CEMENTO, TINKAMO

smėliui — akmeniniam tinkui — dažytoms vandentekio plytomis gaminti.

90 svarų asfalto medžiagos \$1.59
STOGAMS DENGTI (SECONDS) ritinys

SPECIALIAI PAVASARI

Faneros 4'x8' plokščių, 5/16" storio, geros rūšies kv. pėda	12c	Lentynoms lentų 12" pločio, sausų, baltos pušies— kv. pėda	13c
Mūriniams presuoto medžio 4'x8'-1/8" storio, kv. pėda	9c	Insuluotas akmuo ir plytų apmušimai. Good seconds	\$12
Asbesto nedegamų lentų 4'x8' 3/16 storio, kv. pėda	12c	100 ketvirtinių pėdų 2"x4" obliuotų supiaustytų medžių. Nr. 1 Eglė 6' iki 16' — ilgio pėda	9c
Porčiams ir stogams pilkų dažų. Šiaip po \$4.95—pas mus \$2.89	2	3/8" tinko plokščių — 1 rūšies 32"x48" gabalų plačiai vartojamų—kv. pėda	4 1/2c
specialiai—galionas	2		

— Visi Telefonai: HAYmarket 1-2031 —

Kiekvienu atveju atneškite pilną reikalingų medžiagų sąrašą ir nupirksite čia pigiau. Visus paskelbtuosius dalykus, užsimokėjęs galėsi išsinešti iš mūsų sandėlio

King Midas
2221 S. ASHLAND AVE.
2 FULL CITY BLOCKS OF REAL VALUES

Iš Tolstojaus kūrinio

Ryšium su Hollywoodo padarytoju Levo Tolstojaus žymiosios apysakos "Taika ir Karas" (Voina i Mir) filmu, New Yorko "Times" literatūros priedas žemiau dedamas ištraukas įdėjo iš sutrumpintojo Manuelio Komroffo vertimo, kurį Bantam Books leidykla išleido pardavinėti po 75 centus.

Kunigaikštis Nikalojus

Kunigaikštis Nikalojus tikėjo, kad žmogaus prigimties blogumai tarpsta tik dėl dviejų priežasčių: iš finginiavimo ir prietarų. Žmogaus dorumas, taip pat, dviem dalykais rimo: darbštumu ir protavimu. Todėl jis savo dukteriai, net 20 metų sulaukusiai, duodavo algebros ir geometrijos pamokų, ir suplanavo jai labai darbingą gyvenimą, kad galėtų ją dorą išauklėti. Jis ir pats laiko neįsivaro: rašė atsiminimus, sprendė painius matematikos galvosūkius, dirbdinosi savo rankomis tabakines, triūsavo daržę, arba prižiūrėdavo statybą savo dvare.

Kunigaikštienė Marė

Kuo ilgiau kunigaikštienė Marė gyveno, tuo stipriau stebinosi žmonių trumparegystę žemėje laimės ieškoti. Pluša, kenčia, vienas kitam kenkia — vis pasiekti negalima, vaiduoklinė, nuodėminga laimė. Ir taip daro visi. Visi kenčia ir kankinasi, savo sielas teršdami, sielas nemarias, pasiekti laimės, kurios momentas vistiek tebus akimirksnis. Mes ne tik patys tą gerai žinome, bet Dievo Sūnus, Kristus, atėjo žemėn ir pasakė, kad mūsų gyvenimas trumpas, tik išbandy-

mui. Tačiau, mes prisirišame ir manome tame trumpume rasti ilgą laimę.

Maskvoje 1812 metais

Napoleonas ir jo Puikioji Armija okupavo Maskvą per visą rugsėjį ir pirmąją spalio savaitę. Kareiviai pasileido plėsti ir vogti, tartum galvijų kaime, kuri, galvų netekusi, laksto ir po kojomis trypia žiemai brangų pašarą. Jokio įsakymo neklausą kareiviai ir karininkai savo rankomis gaminosi pražūtį, sunaikindami okupuotame mieste rastąsias rūbų ir maisto atsargas. Kas savaitę darėsi šalčiau ir kas savaitę Napoleonas laukė Rusijos pasidavimo. Tik staiga pajutė likimo pražūtingą ranką, jei mieste pasilikti žiemauti, Puikioji Napoleono vedama Armija pasileido bėgti. Bėgo ji ne į šiaurę Peterburgo užkariauti, arba į derlingą pietų kraštą, bet atgal Europon, keliu per Smolenską ir Vilnių, po kraštus, kurie jau buvo apdeginti ir apnaikinti.

Sarūnas

Visatos plitimas

Neseniai Mount Wilson ir Palomar observatorių astronomų stebėjimai patvirtino jau anksčiau iškeltą hipotezę apie ištisų galaktikų (dangaus kūnų milžiniški junginiai, dažniausiai spiralės formos; joms priklauso ir mūsų Paukščių Kelio sistema, kuri, nors ir būdama milžiniškos apimties, toli garžu nėra pati didžiausia) tolėjimą nuo tam tikro centro. Kai kurios iš šių galaktikų tosta 75,000 mylių greičiu per sekundę! Tai yra greitis, sudaręs 40% šviesos greičio.

Čia ypač įdomu, kad tolėjimo greitis nuolat didėja, bū-

tent, kai galaktika nukeliauja atstumą, lygų milijonui šviesmečių, tai jos greitis padidėja 30 mylių per sekundę. Tada tas greičio padidėjimas yra labai lėtas.

Šiuo metu sunku pasakyti, kada ir kaip šitas greičio augimas sustos. Remdamiesi tuo, ką mes šiandien žinome, turėtume manyti, kad galaktikų greitis niekad negalės pasiekti šviesos greičio, t.y. greitėjimas turi mažėti. Šitaip galvoja Dr. Baum. Kadai Dr. M. Humason (taip pat Mount Wilson ir Palomar observatorių astronomas) buvo nustatęs tostančių dangaus kūnų greitį. Bet Dr. Baum, naudodamasis naujais fotoelektriniais instrumentais rado, kad tikrasis greitis yra maždaug 2 kartu didesnis, būtent, kaip jau minėta, 75,000 mylių per sekundę, tuo tarpu, kai Dr. Humasono rastas buvo tik 38,000 mylių per sekundę.

Remdamiesi savo skaičiavimais, astronomai linkę manyti, kad visata turi savybę neribotai plėstis. Ši hipotezė, kaip pareiškė Dr. Baum, atrodo, atitinka tiesą.

VERTEJO PASTABA: Kai skaičiavimo keliu buvo rastas Neptūnas, tai atrodė, kad tai yra paskutinis astronomijos žodis. Nežinia, ar už 10-20 metų aukščiau pacituotoji D-ro Baumo hipotezė atitiks tiesą? Tenka, deja, arba, prisiminus senovės graikų posakį, pasakyti: "Aš žinau, kad nieko nežinau", arba, truputį sušvelninus, sušukt kartu su Newtonu: "Man atrodo, kad aš esu vaikas, žaidžias ant kranto gražiais akmenėliais, tuo tarpu, kai milžiniškas tiesos okeanas lieka nepasiekiamas!"

Iš anglų k. vertė E. J.

KANARĖLĖ

KOSTO OSTRAUSKO

3 veiksmų drama
bus pirmą kartą vaidinama

KUR? Eleventh Street Theater (72 E. 11th St.)
KADA? Spalio 20 dieną, šeštadienį, 8 val. vak. ir kartojama spalio 21 d., sekmadienį, 3 v. popiet.

Vaidina:

IRENA NIVINSKAITĖ,
JULIUS BALUTIS,
ALGIMANTAS DIKINIS,
VYTAUTAS VALIUKAS ir kt.

Režisierius—V. VALIUKAS

Dekor.—VYTAUTO VIRKAU

Muzika—GIEDRĖS
GUDAUSKIENĖS.

SOPHIE BARCUS

RADIJO VALANDA

Iš Stoties W. G. E. S.
1390 kilocycles

KASDIEN: Pirmadienį iki Penktadienio nuo 8:45 iki 9:30 ryte. Šeštadieniais nuo 8:30 iki 9:30 ryto

Ir kas pirmadienį nuo 7:00 iki 8:00 valandos vakare.

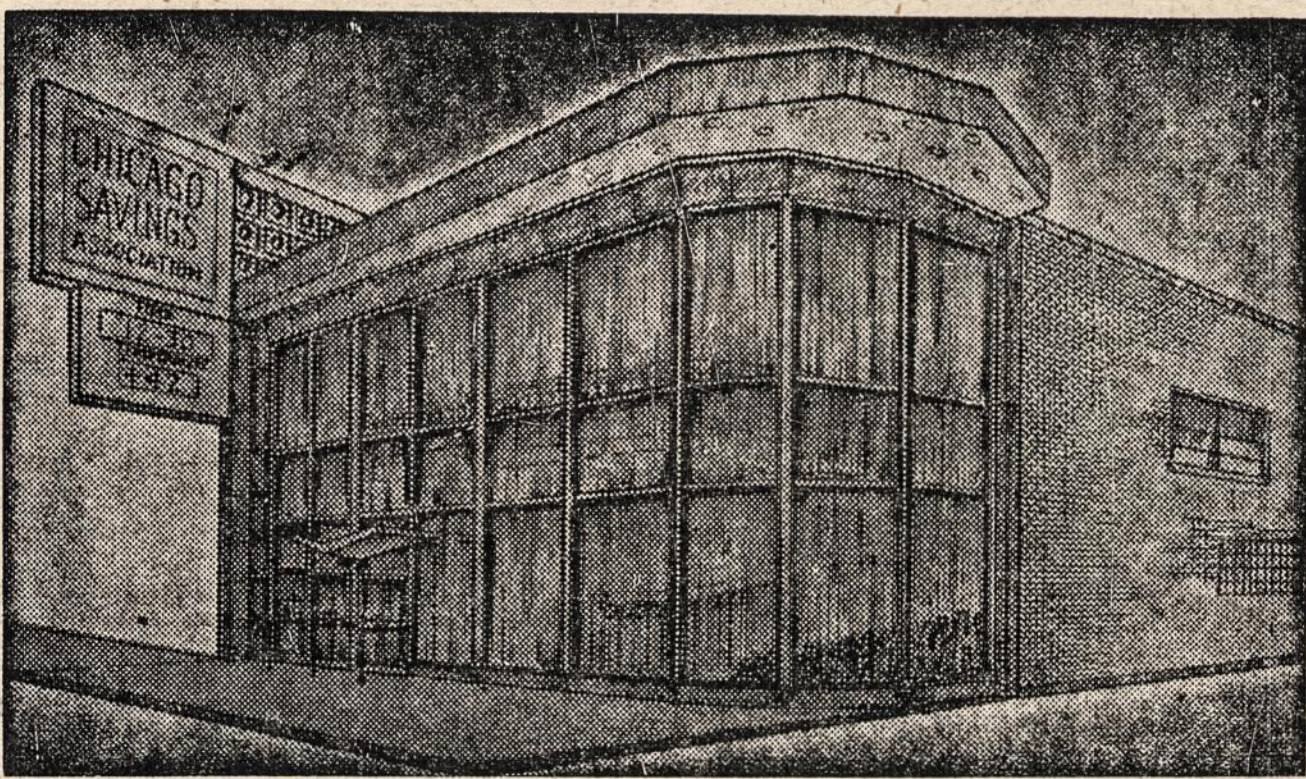
Sekmadienį 8:30 — 9:30 val. ryto iš stoties WOPA, 1490 kilocycles

Tel.: HEmlock 4-2413

7121 SO. ROCKWELL ST.
Chicago 29, Illinois

— kas miręs, o negimęs? —
Atsakymas MŪSLIŲ KNYGOJE.
Knygą gausite Naujienose tik metu

Skaitykite "N-nas"

gy prižiūrimos ir visos turi atidėti vienodai reikalaujamų sumų atsargas, bet daugumas atideda daugiau, negu reikalaujama. Skirtumas yra tik toks: kai kurios bendrovės yra patogesnės taupytojui, visada išmokėjo ir išmoka aukštesnius dividendus ir teikia pelningesnius ir naudingesnius patarimus.

Chicago Savings nuo pat savo įsikūrimo dienos 1924 m. per daugiau, negu 32 metus, visada išmokėdavo taupytojams visas taupymui įdėtas sumas su aukštais dividendais. (Ir dabartiniu metu ši įstaiga moka aukščiausius dividendus "paid-up" investmentams). Kas liečia pelningus patarnavimus—tai Chicago Savings yra viena iš nedidelio skaičiaus tų bendrovių, kurios nemokamai teikia patarnavimus, iškeičiant čekius, apmokant šeimų sąskaitas ir atliekant kitokias pinigines operacijas.

Chicago Savings bendrovė, sąžiningai ir ekonomiškai prityrusių lietuvių tvarkoma, padidino savo turtą daugiau, negu iki \$18,000,000.00. Kviečiame visus pas mus, į mūsų pažangią, tvirtą finansinę įstaigą. Gyvenantieji toliau gali taupyti laisvais — atsiklauskite.

CHICAGO SAVINGS and LOAN ASSOCIATION
6234 So. Western Avenue GROvehill 6-7575 Chicago, Illinois

Atdara pirm. nuo 12 iki 3, antr. ir penkt. nuo 9 iki 4, ketv. nuo 9 iki 8, trečiad. uždaryta visa diena, o šešt. nuo 9 iki 2 v. p. p.

Chicago Savings and Loan Association naujai statomas namas, kuris bus baigtas šių metų gale.

Mes iš anksto kviečiame visus atsilankyti į mūsų naujojo namo šaunų atidarymą (Grand Opening), įvykstantį 1957 m. sausio mėnesį.

Saugusia ir pelningiausia vieta taupomies pinigams laikyti yra apdraustose taupymo bendrovėse, kuriose kiekvieno taupytojo indėliai yra pilnai apdrausti iki \$10,000 Jungtinių Valstybių valdžios agentūroje. Visos bendrovės, turinčios šitokius draudimus yra vienodai saugios, visos stropiai valdžios įstai-